

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2017

Lucie Dragounová

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Ústav výzkumu a rozvoje vzdělávání

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Přípravné třídy v období legislativních změn

Preparatory classes in the period of legislative changes

Bc. Lucie Dragounová

Vedoucí práce: doc. RNDr. Jana Straková, Ph.D.

Studijní program: Pedagogika

Studijní obor: Pedagogika předškolního věku

2017

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Přípravné třídy v období legislativních změn vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Praha, 5. července 2017

.....

podpis

Ráda bych touto cestou poděkovala paní doc. RNDr. Janě Strakové, Ph.D. za cenné rady a její trpělivé vedení mé diplomové práce. Rovněž bych chtěla poděkovat všem participantům výzkumu. Děkuji své rodině za velkou podporu při studiu.

ABSTRAKT

Tématem diplomové práce jsou přípravné třídy v období legislativních změn. Cílem bylo zjistit, jak ředitelé a pedagogové vnímají vývoj přípravných tříd, zdali se přípravná třída za dobu působení na jejich konkrétní škole nějak proměnila a jaký je význam přípravné třídy pro žáky, kteří ji navštěvují. Stěžejním cílem práce pak bylo zjistit, jak vedení škol a vyučující vnímají budoucnost přípravných tříd po změně legislativy, popřípadě jak by mohla vypadat z jejich pohledu ideální přípravná třída budoucnosti. Jako výzkumný design jsem zvolila vícepřípadovou studii. Výzkumná data jsem získávala z informací o škole a metodou polostrukturovaného rozhovoru s řediteli/ředitelkami základních škol a s učitelkami přípravných tříd. Výsledkem výzkumu je zjištění, že přípravné třídy mají z pohledu ředitelů/ředitelek a pedagogů své platné místo ve vzdělávacím systému, že jsou přínosné pro děti, které je navštěvují. Zároveň však bylo zjištěno, že jednotlivé školy se liší složením dětí v přípravné třídě a přistupují jinak ke koncepci výuky. Shodná byla výpověď ředitelů/ředitelek a pedagogů týkající se budoucnosti přípravných tříd. Obávají se, zda budou moci přípravné třídy zachovat, jelikož se po změně legislativy obávají nízkého počtu dětí s odkladem povinné školní docházky.

KLÍČOVÁ SLOVA

předškolní vzdělávání, přípravná třída, školní zralost, odklad školní docházky, mateřská škola, základní škola, přechod dítěte z mateřské na základní školu

ABSTRACT

The topic of my diploma thesis is the preparatory class during the legislative changes. The aim was to find out, how the directors and pedagogues perceive the development of the preparatory classes, if there were any changes during the time and what is the significance of the preparatory class for its pupils. The main objective of the work was to find out, how school leaderf and pedagogues do they perceive the future of the preparatory classes after the legislative's modification, or how could the perfect preparatory class look like in the future. I used a case study as a basic method. I got the research information from the interviews with primary school directors and preparatory class teachers. The result is that the preparatory classes have their place in educational system and that they are good for children, who visit them. Another result is that each school has a different children composition in the preparatory classes and that each school looks at the legislative a little bit different. The directors and pedagogues are afraid of the future of the preparatory classes because after the legislative modification there will be only few children with the postponement of the compulsory schooling. And they are afraid of the cancelling of the preparatory classes.

KEYWORDS

pre-primary education, preparatory class, school readiness, postponement of compulsory schooling, kindergarten, primary school, transfer from kindergarten to primary school

Obsah

ÚVOD	7
TEORETICKÁ ČÁST.....	9
1 Vzdělávání dětí předškolního věku.....	9
1.1 Vývoj předškolního vzdělávání a péče po roce 1989.....	9
1.2 Vzdělávací systém ČR.....	12
2 Legislativní ukotvení předškolního vzdělávání	16
3 Dítě předškolního věku	19
3.1 Školní zralost.....	20
3.2 Školní připravenost.....	20
3.3 Odklad povinné školní docházky	21
4 Přípravná třída.....	23
4.1 Historie přípravných tříd	23
4.2 Dítě ze sociálně znevýhodněného prostředí	25
4.3 Současné pojetí přípravné třídy	28
EMPIRICKÁ ČÁST.....	31
5 Výzkumné šetření.....	31
5.1 Cíl výzkumného šetření, metodologie	31
5.2 Výzkumné otázky	31
5.3 Charakteristika 1. místa šetření	34
Přípravná třída při Základní škole Klobuky	34
5.4 Charakteristika 2. místa šetření	50
Přípravná třída při Základní škole Velvary	50

5.5	Charakteristika 3. místa šetření	61
	Přípravná třída při Základní škole Kladno	61
5.6	Charakteristika 4. místa šetření	67
	Spolek Vějíř Kladno	67
	SHRNUTÍ POZNATKŮ Z PROVEDENÝCH PŘÍPADOVÝCH STUDIÍ	75
	ZÁVĚR.....	81
	SEZNAM POUŽITÝCH INFORMAČNÍCH ZDROJŮ.....	83
6	Seznam příloh.....	86

ÚVOD

*„Každý jsme nadaný.
Avšak pokud bychom soudili rybu
podle její schopnosti vyšplhat na strom,
tak stráví celý svůj život v domnění, že je neschopná.“*

Albert Einstein

Možná se každý občas cítíme býti rybou, která se snaží vyšplhat na strom. Každý strom je jinak vysoký a jinak vzdálený. Každý strom má mnoho větví, přes které se musíme dostat. A každý jsme rybou v rybníku a společně s ostatními rybami tvoříme jedno velké hejno.

Líbí se mi tento citát, protože podle mého názoru vystihuje postavení přípravných tříd v České republice. Záleží na nás, jak se na dítě budeme dívat. Jak budeme vnímat jeho kvality. A jak budeme k dítěti přistupovat.

Nezpochybnitelně velký význam pro rozvoj dítěte má předškolní vzdělávání a jednou z možností předškolního zařízení je přípravná třída.

Přípravná třída je určena především dětem s odkladem povinné školní docházky a v posledním roce před zahájením povinné školní docházky, u kterých je předpoklad, že zařazení dítěte do přípravné třídy vyrovná jeho vývoj.

V diplomové práci se věnuji právě přípravným třídám v období legislativních změn. Zajímá mne, jak vnímají ředitelé/ředitelky a pedagogové význam a vývoj přípravné třídy na jejich škole a jak vidí budoucnost těchto tříd.

Hlavním cílem vlastního šetření bylo zmapovat vývoj přípravných tříd v několika školách Středočeského kraje. Diplomová práce je rozdělena na teoretickou část a část praktickou.

V teoretické části se zabývám vzděláváním předškolního dítěte, charakteristikou dítěte předškolního věku a legislativním ukotvením předškolního vzdělávání. Poslední oblastí teoretické části je téma přípravná třída, význam a vývoj přípravných tříd a současné ukotvení ve vzdělávacím systému.

V praktické části se věnuji výzkumnému šetření zaměřenému na zachycení názorů ředitelů/ředitelky základních škol a pedagogů v přípravné třídě na vývoj přípravných tříd v období legislativních změn, které je realizováno kvalitativní metodou, designem vícepřípadové studie. Na základě rozhovorů s ředitelem/ředitelkou a učitelkami, studia dokumentů a přímého pozorování mapuji vývoj přípravné třídy ve třech odlišných školách a jednom soukromém zařízení.

V empirické části nejprve podrobně popisují situaci v jednotlivých institucích a následně shrnují poznatky ze všech čtyř případových studií.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Vzdělávání dětí předškolního věku

Za výchovu a vzdělávání dětí odpovídají především rodiče. Oni jsou také jejich prvními učiteli, jejich průvodci životem. Do značné míry předurčují rozvoj jejich psychických a fyzických předpokladů i sociálních postojů a mají samozřejmě klíčový význam pro utváření jejich osobnosti.

Předškolní vzdělávání podporuje výchovné působení rodiny, doplňuje je, rozvíjí a obohacuje. Především institucionální vzdělávání je tak místem, kde děti získávají nejen důležité sociální zkušenosti, ale i základní poznatky o životě kolem sebe a první podněty pro pokračující vzdělávání a dále pak celoživotní učení.

Předností vzdělávání dětí v předškolním věku v institucionálním zařízení je jejich odborné vedení a cílené vytváření podmínek, které jsou vhodné pro jejich rozvoj a vzdělávání. Vytváření podmínek je cílevědomé a systematické. V případě potřeby dochází k vytváření vhodných podmínek pro znevýhodněné děti. Jde o pomoc při vyrovnávání rozdílů, kompenzaci nedostatků v uspokojování potřeb a zlepšování životních a vzdělávacích šancí dětí. Podrobněji se tomuto tématu budu věnovat v kapitole 3.

1.1 Vývoj předškolního vzdělávání a péče po roce 1989

Po roce 1989 nastaly velké změny ve společnosti. Tato změna se nevyhnula ani předškolnímu vzdělávání. Z tohoto hlediska vytváří listopad 1989 nové a příznivější podmínky pro rozvoj v pedagogickém oboru.

„Přehodnocují se minulé etapy, na mnohé se tvořivě navazuje. Zkoumá se nejen v rovině teoretické, ale i v rovině praktické. Hledá se přímo na školách, učitelé si vyměňují zkušenosti, sdružují se v pracovní skupiny a vytvářejí tak jeden z předpokladů při tvorbě koncepce českého školství pro 21. století.“ (Jůva, 1997 str. 66)

Česká pedagogická praxe se vrací ke svým kořenům, především k pedagogickému dědictví 19. století a období za předmnichovské republiky. Obnovují se kontakty se západní pedagogikou, a také se zvyšuje zájem o alternativní školu. Hledají se nové způsoby výchovy dítěte v moderním světě. Před pedagogickou vědou stojí období vyrovnání se s předcházejícím obdobím a vytváření nových teoretických principů liberální výchovy mladé generace.

Vedle státních škol začínají vznikat i školy soukromé. Je zde snaha o změnu. A to zejména v oblasti obsahu, cílů, forem a metod vzdělávání a výchovy a celkovém uvolnění režimu dne. Je to období hledání vhodného způsobu organizace a obsahu práce.

Hledání nápadů a podnětů v předškolním vzdělávání bylo především v zahraničí, jako např. ve Waldorfském systému nebo u M. Montessori.

Národní program rozvoje vzdělávání v České republice Bílá kniha vznikl na základě usnesení vlády České republiky, která v něm schválila hlavní cíle vzdělávací politiky, zveřejněné Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy dne 13. května 1999.

Národní program rozvoje vzdělávání v České republice – Bílá kniha z r. 2001, hovoří o nutnosti změn.

„Žijeme v době prudkých a obtížně předvídatelných společenských změn, které se netýkají jen naší země. Vedle nenápadných, ale pronikavých změn podmínek každodenního života – technických, politických, společenských i lidských – jsou tu velké procesy evropské i globální, jež nutně ovlivňují postavení i poslání vzdělávacích soustav, výchovy a veškerého učení se vzdělávacím záměrem. Stanovení dlouhodobé strategie vzdělávání a výchovy pro českou společnost tedy vyžaduje i hlubší teoretický rámec: výchozí představu o povaze člověka jako osoby a jejího vztahu k lidské společnosti a přírodnímu řádu.“ (Kotásek, 2001, str. 13)

„Cíle vzdělávání a výchovy formulované v Bílé knize vyplývají z individuálních i společenských potřeb. Vzdělávání se nevztahuje pouze k rozvoji rozumových schopností, ale i k osvojování sociálních a dalších dovedností, duchovních, morálních a estetických hodnot a žádoucích vztahů k ostatním lidem, k emocionálnímu a volnému rozvoji a schopnosti jedince uplatnit se v měnících se podmínkách zaměstnanosti a na trhu práce. Vzdělávání je chápáno ve

více rovinách, a to především v rovině osobního rozvoje, formování občana, začleňování se do společnosti a příprava na pracovní život.“ (Svobodová, 2010 stránky 15-16)

Do popředí tak vstupuje požadavek celoživotního učení pro všechny. Jeho realizace je cílem mezinárodních vládních organizací (Evropské unie, OECD, UNESCO) a vyspělých i rozvojových zemí. I Česká republika tuto strategii celoživotního učení přijala za svůj cíl.

Toto úsilí bylo potřeba ukotvit i legislativně.

Proto v souladu s podkladem Národního programu rozvoje vzdělávání a návrhem školského zákona, kde předškolní vzdělávání představuje počáteční stupeň celoživotního vzdělávání, bylo Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy České republiky uloženo stanovit prostřednictvím Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání:

- Konkrétní cíle.
- Povinný obsah vzdělávání.

Nastala tedy velká změna v chápání cíle předškolního vzdělávání a ze školsky vedeného přístupu byl přijat osobnostně orientovaný model. Osobnostně orientovaný model vzdělávání se stává východiskem pro další vývoj předškolního vzdělávání.

Na Bílou knihu navazuje tzv. Strategie vzdělávání z r. 2014, která si klade další cíle pro roky 2015–2020:

„Zvýšení dostupnosti a kvality předškolního vzdělávání a rané péče je jednou z priorit Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020 schválené vládou ČR 9. července 2014. Ve strategii je v souvislosti s podporou rané péče mimo jiné uvedeno, že v případě dětí ze sociálně znevýhodněného prostředí má kvalifikovaná výchova a vzdělávání dětí od velmi raného věku velký potenciál eliminovat některá znevýhodnění, která si přinášejí z rodiny, a zvýšit jejich vzdělávací šance.“ (Greger, a kol., 2015 str. 18)

1.2 Vzdělávací systém ČR

Národní program vzdělávání rozpracovává cíle vzdělávání, které jsou v tomto zákoně vymezeny. Vymezuje hlavní oblasti vzdělávání, obsahy vzdělávání a prostředky důležité k dosažení těchto cílů.

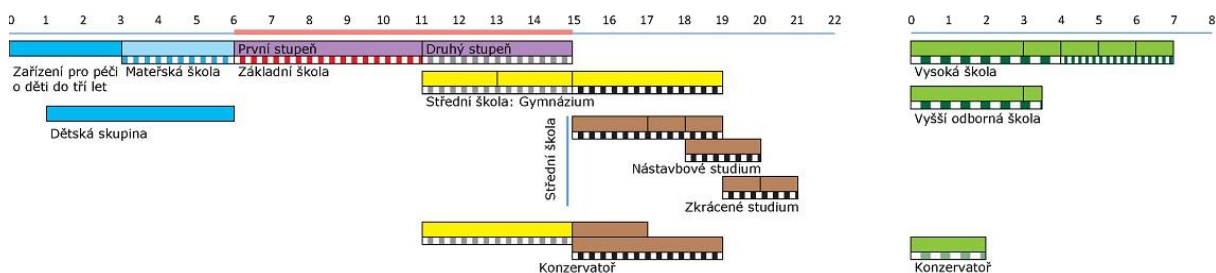
Podle školského zákona (2016, str. 3) se pro každý obor vzdělání (v základním a středním vzdělávání a pro předškolní, základní umělecké a jazykové vzdělávání) se vydávají rámcové vzdělávací programy. V rámcovém vzdělávacím programu jsou definovány tyto oblasti:

- Povinný obsah, rozsah a podmínky vzdělávání, ty jsou závazné pro tvorbu školních vzdělávacích programů.
- Hodnocení výsledků vzdělávání dětí a žáků.
- Tvorba a posuzování učebnic a učebních textů.

Pro snazší orientaci ve vzdělávacím systému České republiky je níže uvedené schéma. Jde o strukturované informace o vzdělávacích úrovních a o organizaci škol.

Obrázek 1 Schéma vzdělávacího systému České republiky ve školním / akademickém roce 2016/2017

(Eurydice, 2016)

	Vzdělávání a péče v raném dětství (mimo působnost ministerstva školství)		Sekundární vzdělávání odborné
	Vzdělávání a péče v raném dětství (v působnosti ministerstva školství)		Postsekundární nezahrnuté do terciárního
	Primární vzdělávání		Jednotná struktura
			Sekundární vzdělávání všeobecné
			Terciární vzdělávání (denní forma studia)
Členění na úroveň ISCED: ISCED 0 ISCED 1 ISCED 2 ISCED 3 ISCED 4 ISCED 5A ISCED 5B			
	Povinná školní docházka		Dodatečný rok
	Povinné vzdělávání s částečnou školní docházkou		Studium v zahraničí
			Studium kombinující výuku ve škole a na pracovišti
			Povinná praxe a její délka

Vzhledem k tématu diplomové práce se budu zabývat pouze institucemi, které jsou určené pro děti raného věku. Zajímají mě instituce v působnosti MŠMT i s působností mimo MŠMT.

Instituce pro děti od narození do šesti let (nástup povinné školní docházky) jsou na schématu znázorněné modrou barvou. Tmavě modrá barva znázorňuje instituce mimo působnost MŠMT, světle modrá barva znázorňuje instituce v působnosti MŠMT. Linka růžové barvy znázorňuje povinnou školní docházku, která je od nástupu povinné školní docházky do 15 let.

V České republice má institucionální péče pro malé děti dlouhou tradici. Pro děti starší 3 let je i velmi rozšířená. Můžeme se pochlubit vysokou úrovní materiálního i personálního zajištění.

Instituce pro děti do 3 let

Nabídka institucionální péče pro děti mladší 3 let je v současné době poměrně nízká a málo využívaná. Avšak poptávka po této institucionální péči se pomalu zvyšuje.

Tradiční jesle, které byly určeny pro děti mladší 3 let, byly koncem roku 2013 zrušeny. Zařízení většinou dále fungují, ale v jiném režimu.

Od roku 2000 existuje vázaná živnost péče o děti do 3 let věku v denním režimu. Provozovat ji mohou soukromé fyzické či právnické osoby, ale také některé veřejné subjekty. Péči o dítě je možné zajišťovat v domácnosti dítěte (případně pečovatele) nebo v provozovně.

Instituce pro děti od 3, nejdříve od 2 let, do nástupu povinné školní docházky

Péči o děti od 2 let zajišťují následující instituce:

- Dětská skupina.
- Mateřská škola.
- Mateřské školy při zdravotnickém zařízení.
- Přípravné třídy na základních školách.
- Přípravné stupně základních škol speciálních.

V listopadu 2014 byla zavedena nová forma péče o malé děti – dětská skupina, určená pro děti od 1 roku do zahájení povinné školní docházky. Tato forma umožňuje péči o dítě mimo jeho domácnost v kolektivu dětí. Kolektiv je důležitý pro sociální rozvoj dítěte. Nelze zde však mluvit o vzdělávání (na rozdíl od mateřských škol). Skupiny nejsou primárně vzdělávací institucí, ale jde zde především o hlídání dětí pracujících rodičů. Dětská skupina nespadá pod resort MŠMT. Zřizovat tuto formu péče o dítě mohou zaměstnavatelé pro své zaměstnance nebo různé neziskové subjekty (obce a kraje, církevní organizace, obecně prospěšné společnosti). Úhrada za poskytnutou službu může být rodičům účtována nebo může být služba poskytována zcela bez úhrady.

Předškolní vzdělávání probíhá v mateřských školách (ISCED 020), určených pro děti zpravidla od 3 do 6 let (nejdříve od 2 let). Mateřskou školu mohou navštěvovat i děti starší 6 let, a to z důvodu odkladu povinné školní docházky. V předškolním vzdělávání je podstatná výchovná i vzdělávací složka.

Pro děti s mentálním, tělesným, zrakovým nebo sluchovým postižením, závažnými vadami řeči, závažnými vývojovými poruchami učení, závažnými vývojovými poruchami chování, souběžným postižením více vadami nebo autismem probíhá v mateřských školách speciálních.

Předškolní vzdělávání se uskutečňuje rovněž v přípravných třídách základních škol. V přípravných třídách se mohou vzdělávat děti, které dovrší pěti let, především však pro děti s uděleným odkladem školní docházky, u kterých je předpoklad, že zařazení dítěte do přípravné třídy vyrovná jeho vývoj. Minimální počet dětí ve třídě je 10 dětí.

Přípravný stupeň základní školy speciální může zřídit zřizovatel základní školy speciální a poskytuje přípravu na vzdělávání v základní škole speciální dětem se středně těžkým a těžkým mentálním postižením, se souběžným postižením více vadami nebo s autismem. O zařazení dítěte do třídy přípravného stupně základní školy speciální rozhoduje ředitel školy na žádost zákonného zástupce a na základě písemného doporučení školského poradenského zařízení. V třídě přípravného stupně základní školy speciální se mohou vzdělávat děti, které dovrší 5 let do zahájení povinné školní docházky. Třída má nejméně 4 a nejvýše 6 žáků. Vzdělávání v přípravném stupni základní školy speciální trvá nejvýše 3 školní roky.

2 Legislativní ukotvení předškolního vzdělávání

Předškolní vzdělávání je v České republice vymezeno zákonem č. 561/2004 Sb., Zákon ze dne 24. září 2004 o předškolním, základním, středním a vyšším odborném a jiném vzdělávání.

Tento zákon upravuje předškolní, základní, střední, vyšší odborné a některé jiné vzdělávání ve školách a školských zařízeních, stanoví podmínky, za nichž se vzdělávání a výchova uskutečňuje.

Samotnému předškolnímu vzdělávání se ve školském zákoně věnuje Část druhá (§ 34), ve které je zapsáno toto:

“Předškolní vzdělávání podporuje rozvoj osobnosti dítěte předškolního věku, podílí se na jeho zdravém citovém, rozumovém a tělesném rozvoji a na osvojení základních pravidel chování, základních životních hodnot a mezilidských vztahů. Předškolní vzdělávání vytváří základní předpoklady pro pokračování ve vzdělávání. Předškolní vzdělávání napomáhá vyrovnávat nerovnoměrnosti vývoje dětí před vstupem do základního vzdělávání a poskytuje speciálně pedagogickou péči dětem se speciálními vzdělávacími potřebami.” (Školský zákon, 2016 str. 26)

Organizace předškolního vzdělávání

“Předškolní vzdělávání se organizuje pro děti ve věku zpravidla od 3 do 6 let, nejdříve však pro děti od 2 let. Od počátku školního roku, který následuje po dni, kdy dítě dosáhne pátého roku věku, do zahájení povinné školní docházky dítěte, je předškolní vzdělávání povinné, není-li dále stanoveno jinak.” (Školský zákon, 2016, str. 26)

Některé legislativní změny účinné od 1.zář 2016 a později v oblasti předškolního vzdělávání

Legislativní změny uvedené v březnu 2017 Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy a platné od 1. září 2017:

- Vymezení školských obvodů spádových mateřských škol. Rodiče, kteří půjdou zapsat své dítě ve školním roce 2017/2018 do mateřské školy, budou vědět, která škola je pro ně spádová.
- Obecní úřad poskytuje řediteli spádové mateřské školy seznamy dětí s bydlištěm ve stanoveném spádovém obvodu a s nárokem na přijetí do této mateřské školy.
- Jednotný termín zápisu k předškolnímu vzdělávání pro všechny věkové kategorie, od 2. do 15. května.
- Rodiče 5letých dětí mají povinnost nechat své dítě zapsat do předškolního vzdělávání.
- Povinné předškolní vzdělávání ve veřejných mateřských školách od 5. roku věku dítěte až do začátku plnění povinné školní docházky.
- Vzdělávání v přípravné třídě základní školy je možné pouze pro děti s uděleným odkladem povinné školní docházky, platné od 1. září 2017.

Povinnost předškolního vzdělávání a způsoby jejího plnění

Od školního roku 2017/2018 je tedy v souladu s výše uvedenou legislativou povinné předškolní vzdělávání pro děti 5leté a vztahuje se na:

- Státní občany České republiky, kteří pobývají na území České republiky déle než 90 dnů.
- Občany jiného členského státu Evropské unie, kteří na území České republiky setrvávají déle než 90 dnů.
- Jiné cizince oprávněné zdržovat se v ČR trvale nebo přechodně po dobu delší než 90 dnů.

- Vyjimku mají děti s hlubokým mentálním postižením, na ně se povinné předškolní vzdělávání nevztahuje.

Dítě, pro které je povinné předškolní vzdělávání povinné, má několik variant plnění:

- V mateřské škole, která je zapsaná v rejstříku škol a školských zařízení.
- Individuální vzdělávání dítěte na základě oznámení mateřské školy.
- Vzdělávání v zahraniční škole na území České republiky, ve které ministerstvo povolilo plnění povinné školní docházky.
- V lesní mateřské školce - lesní mateřské školy se od 1. 9. 2016 stávají mateřskými školami podle školského zákona.
- Vzdělávání v přípravné třídě základní školy. Od školního roku 2017/2018 však určené pouze pro děti s uděleným odkladem školní docházky.
- Ve třídě přípravného stupně základní školy speciální.

3 Dítě předškolního věku

Podle Vágnerové (2012, s. 177) je: „Předškolní věk charakteristický stabilizací vlastní pozice ve světě a diferenciací vztahu ke světu. V jeho poznání dítěti pomáhá představivost, pro předškolní věk je typické fantazijní zpracování informací a intuitivní uvažování, které ještě není regulováno logikou. Dítě své představy přizpůsobuje vlastním možnostem poznání i aktuálním potřebám. Přetrvávající egocentrismus ovlivňuje uvažování i komunikaci, dítě ulpívá na svém pohledu, který pro ně představuje určitou jistotu.“

Předškolní věk bývá také označován jako období iniciativy. V tomto období má dítě velkou potřebu vše zvládnout, aktivita bývá ovlivňována již společenskými normami. Vlivem výchovy se začíná rozvíjet svědomí a nově se objevuje pocit viny. Aby si dítě mohlo uvědomovat vinu, musí dosáhnout určitého stupně morálního uvažování. Pocit viny se u dítěte projevuje, když se dítě cítí nepříjemně za něco, co je hodné odsouzení.

Matějček (2000) vidí jako důležité dítě povzbuzovat do kreslení a další tvůrčí a konstruktivní činnosti, pracovat na úkolu a dokončit jej a předčítat dětem namísto sledování televize a pak si o tom povídat.

Matějček a Langmeier (2011) navázali na Maslowa, když se zabývali potřebami dítěte v tomto období, jsou to: potřeba stimulace, potřeba smysluplného světa, potřeba lásky – citového bezpečí, potřeba identity, najít si místo ve společnosti a potřeba životní perspektivy, tedy otevřené budoucnosti. Toto všechno ovlivňuje vývoj předškolního dítěte nejen v oblasti přípravy na školu, ale i v oblasti připravenosti na život.

Čáp (2001, str. 227) charakterizuje předškolní věk takto: „Předškolní věk je obdobím velkého rozmachu her. Doma, na hřišti, v mateřské škole, všude se děti věnují rozmanitým hrám pohybovým, konstrukčním, napodobovacím a námětovým, hraní rolí (na lékaře nebo sestru, na maminku, na učitelku) aj. Od paralelní hry dětí přecházejí ke hrám kooperativním – děti si hrají společně, mají rozděleny úlohy a je nezbytná jejich koordinace. Vztahy k vrstevníkům jsou však ještě krátkodobé, nestálé. Kamarádi a kamarádky se střídají podle situace.“

„K postupné diferenciaci dochází i v sociální oblasti, pro niž je typický přesah rodiny a rozvoj vztahů s vrstevníky. Toto období je třeba chápat jako fázi přípravy na život ve společnosti. Aby to bylo možné, musí dítě přijmout řád, který chování k různým lidem v různých situacích upravuje. Musí se naučit prosadit i spolupracovat, což je důležité především v rovnocenné

vrstevnické skupině.“ (Vágnerová, 2012 str. 177) Jedná se o přesah rodiny a rozvoj vztahů s vrstevníky. Jde o období přípravy na život ve společnosti.

3.1 Školní zralost

Školní zralost je charakterizována celkovou vyžralostí dítěte po stránce fyzické, psychické i sociální, je dána stavem zrání dítěte a nedá se naučit. Po stránce fyzické by měla být dokončena osifikace záprstních kůstek, která je předpokladem pro správné držení psacího náčiní.

Podle Zelinkové (2007, str. 110) školní zralost: „Znamená zralost centrální nervové soustavy (CNS), která se projevuje odolností vůči zátěžím, schopností soustředit se a emoční stabilitou. Pro emočně nezralé dítě nemá role školáka motivační sílu, protože je příliš zatěžuje. Zralost CNS je předpokladem úspěšné adaptace na školní režim. Zrání CNS ovlivňuje lateralizaci (předností užívání jedné ruky pro psaní), rozvoj motorické a senzomotorické koordinace. Je předpokladem k rozvoji zrakové a sluchové percepce.“

Oblasti, které jsou důležité při posuzování školní zralosti podle Bednářové (2015) zahrnují:

- Tělesný vývoj a zdravotní stav.
- Úroveň vyspělosti poznávacích funkcí.
- Úroveň práceschopnosti – pracovní předpoklady, návyky.
- Úroveň zralosti osobnosti. Emocionálně – sociální zralost.

3.2 Školní připravenost

Školní připravenost pojímá Zelinková (2007, str. 111) takto: „Pojem školní připravenost (způsobnost) postihuje oproti biologickému zrání spíše úroveň předškolní přípravy z hlediska schopností, vlivu prostředí a výchovy.“

Podle Bartoňové (2012) závisí školní připravenost dítěte: „Na působení jeho sociálního prostředí, nejvíce na rodině a předškolním zařízení, které dítě navštěvuje. Mezi základní kompetence dítěte z hlediska školní připravenosti patří: pojetí hodnoty a smyslu školního vzdělání, odpovídající úroveň socializace a verbální komunikace a osvojení si společenských norem a hodnot.“

3.3 Odklad povinné školní docházky

Výše popsané předpoklady či kritéria školní zralosti a připravenosti nám mohou pomoci při rozhodnutí, u kterých dětí bychom měli důkladně zvažovat zahájení školní docházky:

- Děti zdravotně oslabené.
- Děti s významným opožděním kognitivního vývoje.
- Děti pomalejší nebo nerovnoměrným kognitivním vývojem.
- Děti s výraznější nezralostí v některých z dílčích oblastí kognitivního vývoje.
- Děti nezralé v oblasti emocionálně – sociální.

Stejně jak to bývá v životě, tak i rozhodování, zdali pro dítě zvolit zahájení školní docházky či zvolit odklad povinné školní docházky, nám mnohdy nepomohou ani kritéria ani poučky. Musíme se rozhodovat citem a na základě zkušenosti. Je třeba zvažovat i další faktory, které mohou ovlivnit aktuální životní situace dítěte nebo celé jeho rodiny.

Odklady povinné školní docházky řeší zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším, odborném a jiném vzdělávání: „Není-li dítě tělesně nebo duševně přiměřeně vyspělé a požádá-li o to písemně zákonný zástupce dítěte v době zápisu dítěte k povinné školní docházce podle § 36 odst. 4, odloží ředitel školy začátek povinné školní docházky o jeden školní rok, pokud je žádost doložena doporučujícím posouzením příslušného školského poradenského zařízení a odborného lékaře nebo klinického psychologa. Začátek povinné školní docházky lze odložit nejdéle do zahájení školního roku, v němž dítě dovrší osmý rok věku.“

Při zápisu do prvního ročníku základní škola informuje zákonného zástupce dítěte o možnosti odkladu povinné školní docházky. Pokud se u žáka v prvním roce plnění povinné školní docházky projeví nedostatečná tělesná nebo duševní vyspělost k plnění povinné školní docházky, může ředitel školy se souhlasem zákonného zástupce žákovi dodatečně v průběhu prvního pololetí školního roku odložit začátek plnění povinné školní docházky na následující školní rok.

Pokud ředitel školy rozhodne o odkladu povinné školní docházky podle odstavce 1 nebo 3, informuje zákonného zástupce o povinnosti předškolního vzdělávání dítěte a možných způsobech jejího plnění.“ (Školský zákon, 2016)

Počty odkladů školní docházky jsou v ČR nebývale vysoké. V. Mertin uvádí, že by: „Odklad školní docházky měl být vyhrazen pro minimální počty výrazných případů s jasnou zdravotní nebo psychologickou indikací, na jiném místě pak specifikuje, že by mělo jít přibližně od 2-3% dětí ve věku nástupu do školy. Jak ukazují hodnoty níže, MŠMT má v rámci statistik dostupná data od roku 1999, kdy již byla míra odkladů více než 20 % v populačním ročníku. Nejvyšší hodnoty dosáhla v roce 2001 a od této doby pak klesala na hodnotu současných 19,34 %.“ (Greger, a kol., 2015, str. 96)

Vývoj podílu dětí s odkladem školní docházky od r. 1999 podle Gregera a kol. (2015, str. 96):

1999 21,95 %	2007 23,14 %
2000 24,09 %	2008 22,84 %
2001 26,06 %	2009 22,78 %
2002 24,84 %	2010 22,44 %
2003 23,64 %	2011 22,37 %
2004 24,19 %	2012 22,19 %
2005 25,23 %	2013 19,60 %
2006 23,70 %	2014 19,34 %

Hranice počtu dětí s uděleným odkladem školní docházky se v roce 2015 mírně zvýšila, nicméně dlouhodobý trend je spíše klesající.

4 Přípravná třída

V této kapitole se budu věnovat historii přípravných tříd. Popíšu, pro jaké děti byly přípravné třídy zřizovány původně, jak se vyvíjela jejich koncepce a za jakých podmínek jsou přípravné třídy zřizovány nyní.

4.1 Historie přípravných tříd

Přípravné třídy byly zřizovány pro usnadnění přechodu dítěte z rodiny do školního prostředí. Vznikly jako reakce na selhávání romských dětí v první třídě základní školy. Měly být jako pomoc pro romské děti při překonávání jazykových, ale i kulturních a sociálních bariér, které si děti nesou s sebou z rodiny. A to proto, že podle údajů, které jsou uvedeny ve spisu Rady vlády pro národnostní menšiny z roku 1993, kde pracovníci státní správy a školství v šetření v březnu tohoto roku potvrdili, že: Pouze malé procento romských dětí navštěvuje mateřské školy. Rozhodnutí rodičů nepřihlásit dítě do mateřské školy pramení podle názoru odborníků především z důvodů ekonomických, vedle toho romští rodiče nedoceňují význam předškolního vzdělávání pro své děti. Vzhledem k tomu, že předškolní zařízení je vstupní bránou ke vzdělávání, kde se dítě často poprvé seznamuje s určitým typem organizování a strukturace života, bylo by zapotřebí všemožně působit na romskou rodičovskou veřejnost a seznamovat ji s významem mateřských škol.

Od roku 1993 existovaly v České republice Přípravné ročníky v podobě experimentu. V polovině roku 1997 vypracovalo MŠMT "Statut pokusného ověřování přípravných tříd".

Pokusné ověřování přípravných tříd pro děti ze sociokulturně znevýhodněného prostředí se realizovalo od 1. 9. 1997 do 30. 6. 2000. Bez ohledu na typ školy, při které byly zřízeny, bylo cílem činnosti přípravných tříd předcházet neúspěchům romských a ostatních dětí ze sociokulturně znevýhodněného prostředí v počátcích vzdělávání.

V prvním čtvrtletí roku 2000 bylo uskutečněno komplexní zhodnocení pedagogického experimentu. Mgr. Marie Rokosová, pracovnice Výzkumného ústavu pedagogického v Praze, předložila od školního roku 1997/98 MŠMT zhodnocující zprávy ze 17 základních škol s 22

přípravnými třídami: „Názory mnoha učitelů a psychologů o přípravných třídách jsou jednoznačně kladné. Přípravné třídy se uvedly jako nutnost v přípravě dětí ze sociokulturně znevýhodněného prostředí na základní školu.“ (Vláda České republiky, 2000)

Vysoké procento dětí, které prošly vzděláním v přípravné třídě, bylo v začátcích školní docházky do základní školy úspěšné oproti dětem, které do předškolního vzdělávání nedocházeli.

Rada vlády pro záležitosti romské menšiny vydala usnesení ke dni 30. listopadu 2000. Ministru školství, mládeže a tělovýchovy bylo uloženo: „Nadále rozšiřovat síť přípravných tříd v systému základního vzdělání pro žáky z jazykově a sociokulturně znevýhodněného prostředí.“ (Vláda České republiky, 2000)

Počet přípravných tříd v jednotlivých letech

(zdroj: Rada vlády pro záležitosti romské menšiny v období 1993–2000). Období pedagogické experimentu, ověřování úspěšnosti přípravných ročníků.

školní rok	počet přípravných ročníků
1993/1994	18
1994/1995	26
1995/1996	36
1996/1997	36
1997/1998	69
1998/1999	100
1999/2000	114

V roce 2016/2017 je podle Českého statistického úřadu 304 přípravných tříd.

Roku 2004 byl schválen nový Školský zákon (Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání). Přípravné třídy v základních školách jsou podle tohoto zákona pevnou součástí vzdělávacího systému České republiky, podle § 47 jsou určeny pro děti v posledním roce před zahájením školní docházky. Jsou pro děti ze sociálně znevýhodněného prostředí, a pro ostatní děti, u kterých je předpoklad, že zařazení do přípravné třídy vyrovná jejich vývoj.

Dokončení procesu začleňování přípravné třídy do našeho vzdělávacího procesu proběhlo v roce 2005, kdy MŠMT vydalo Vyhlášku č.48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, která v § 7 stanovila pro přípravné třídy všechny organizační náležitosti pro provoz a vzdělávání v těchto třídách. Přípravnou třídu základní školy lze zřídit, pokud se v ní bude vzdělávat nejméně 7 dětí.

Až do roku 2015 není ve školském zákoně o přípravných třídách žádná vyhláška, která by nějak měnila legislativu týkající se přípravné třídy.

4.2 Dítě ze sociálně znevýhodněného prostředí

Ve vztahu k problematice přípravných tříd je důležité se dozvědět, které děti jsou považovány za děti ze sociálně znevýhodněného prostředí, tedy podle čeho sociální znevýhodnění určujeme.

V knize Jiřího Němce (2005, str. 10.) se uvádí: „Za děti se sociálním znevýhodněním se považují děti z rodinného prostředí s nízkým sociálně ekonomickým postavením, ohrožené sociálně patologickými jevy, ale též děti příslušníků etnických menšin (především romské) a děti azylantů a účastníků řízení o udělení azylu na území České republiky.“

Podle Lechty (2016, str. 438) můžeme v současnosti pozorovat dvě významné změny: „První je, že edukace žáků ze sociálně znevýhodňujícího prostředí se stále intenzivněji stává rovnocennou součástí problematiky inkluzivního vzdělávání žáku s postižením, narušením a ohrožením. Druhá, stejně významná změna se týká přímo kategorizace žáků ze sociálně znevýhodněného prostředí: stále více je – především z hlediska edukačního procesu – přijímána skutečnost, že ne všechny romské děti jsou sociálně znevýhodněné a vůbec ne všechny znevýhodněné děti jsou děti romské. Samozřejmě mnoho romských dětí spadá a bude spadat

do kategorie žáků ze sociálně znevýhodněného prostředí, avšak klíčovým kritériem v rámci rozhodování již nesmí být jejich etnicita.“

„V České republice se z legislativního hlediska za žáka ze sociálně znevýhodněného prostředí považuje žák pocházející z prostředí, které mu neposkytuje dostatečnou podporu v rámci jeho edukační dráhy, včetně neochoty zákonných zástupců spolupracovat se školou či nedostatečné znalosti vyučovaného jazyka.“ (Lechta, 2016 str. 443)

V knize, Spravedlivý start? Nerovné šance v předškolním vzdělávání a při přechodu na základní školu (Greger, a kol., 2015, str. 7), se uvádí: „Výzkumné studie ukazují, že nejvyšší potenciál vyrovnávat handicap, které si dítě přináší do života, má předškolní vzdělávání. V raném věku dochází k rychlému kognitivnímu vývoji a na vědomosti a dovednosti, které dítě v této době získává, může potom navazovat v průběhu celého dalšího vzdělávání. Ekonomické studie přesvědčivě ukazují, že návratnost prostředků investovaných do vyrovnávání handicapů je nejvyšší právě v období předškolního vzdělávání. Jedním z nástrojů, které mají zajistit lepší vzdělávání dětí ze sociálně znevýhodněného prostředí, jsou přípravné třídy základní školy, které školský zákon upravuje v rámci základního vzdělávání, podle § 47.“

Původně přípravné třídy vznikly jako reakce na selhávání romských dětí v první třídě základní školy. Pro pochopení romského etnika je důležité poznat jejich kulturu, jejich způsob života a naučit se je chápat a respektovat.

„Děti jsou v romské rodině sice nejvyšší hodnotou, matka je miluje a lásku jim často projevuje, ale většina rodin nepovažuje vzdělání a kvalifikaci za důležité. Rodiče často ani nepřivedou dítě k zápisu do školy, na pozvání do školy nebo úřad nereagují. Jejich kulturní tradice je učit žít přítomným okamžikem, neplánovat budoucnost.“ (Čáp, a kol., 2001 str. 65)

Přesto, když mají romští rodiče volit formu předškolního vzdělávání pro své děti, volí ve větší míře přípravnou třídu.

„U romských rodičů jsou preferovanější formou předškolního vzdělávání přípravné třídy ZŠ. Na základě informací, které jako podklad pro zpracování tohoto dokumentu každoročně poskytují kraje formou Zpráv o stavu romské menšiny v jednotlivých krajích, je mezi důvody, proč romští rodiče neposílají děti do mateřských škol, uváděn tradiční způsob pospolitého života, ale také nezaměstnanost rodičů, nedocenění předškolní přípravy dětí pro jejich budoucí vzdělanostní a profesní dráhu, náklady spojené se školným, stravným a dopravou – mezi

důvody, proč mateřské školy nepřijímají romské děti, je uváděn nedostatek volných míst, neochota vyhledávat předškoláky a pracovat s romskými rodiči v místech, kde volná místa jsou, obavy z vyššího počtu romských dětí v mateřské škole a s tím související nepřipravenost pedagogických pracovníků pro práci s nimi. (Vláda České republiky, 2015)

„Výhodou přípravné třídy je bezplatnost docházky. Nevýhodou je segregační dopad přípravných tříd v případě, že jsou do nich umísťovány převážně děti se sociálním znevýhodněním. V důsledku homogenní skladby dětí s převahou sociálního handicapu dochází v porovnání s běžnou mateřskou školou k omezenějšímu rozvoji sociálních i komunikačních dovedností. Děti s narušenou komunikační schopností si rychleji a efektivněji osvojují jazykový kód v prostředí běžné třídy mateřské školy, kde je pro většinu dětí čeština mateřským jazykem. V přípravných třídách nelze vzdělávat děti mladší pěti let, tato forma podpory tak nemůže podpořit děti v době nejbouřlivějšího vývoje. Ze studie realizované Gabalem (2009) vyplývá, že absolventi přípravných tříd mají na počátku školní docházky vyšší školní úspěšnost oproti dětem, které neabsolvovaly institucionální předškolní přípravu. Jejich školní výsledky se však začínají přibližně od 4. ročníku snižovat téměř na úroveň skupiny dětí, která předškolní přípravu neabsolvovala.“ (Greger, a kol., 2015)

Školní neúspěšnost romských dětí byla také jedním z důležitých důvodů, proč MŠMT přichystalo v roce 2015 novelu zákona, která zavádí povinné předškolní vzdělávání v délce jednoho roku pro všechny žáky a zároveň ustanovuje pravidlo bezplatného předškolního vzdělávání. Tato změna by podle novely měla být účinná od 01.09.2017.

Rada vlády pro národnostní menšiny (2015) ve své zprávě informuje, že i v roce 2015 přetrvávala nízká účast romských dětí na předškolním vzdělávání. Pokud se romské děti účastnily předškolního vzdělávání, byly jeho preferovanější formou přípravné třídy ZŠ před docházkou do běžných mateřských škol.

4.3 Současné pojetí přípravné třídy

V roce 2015 došlo k novelizaci školského zákona a k úpravě tohoto ustanovení s účinností od 01.09.2015 tak, že: „Vzdělávání v přípravných třídách bylo umožněno všem žákům, tedy nejen sociálně znevýhodněným. Záměrem této úpravy bylo snížení rizika segregace romských žáků v rámci předškolního vzdělávání. Další změnou tohoto usnesení je navýšení minimálního počtu žáků ze 7 na 10. Na základě § 47 odst. 2 školského zákona o zařazování žáků do přípravné třídy základní školy rozhoduje ředitel školy na žádost zákonného zástupce dítěte a na základě písemného doporučení školského poradenského zařízení, které k žádosti přiloží zákonný zástupce. Obsah vzdělávání v přípravné třídě základní školy je součástí školního vzdělávacího programu.“ (Vláda České republiky, 2015)

Od školního roku 2015/2016 platí, že přípravné třídy základní školy mohou podle školského zákona zřizovat podle § 47:

„Obec, svazek obcí, kraj a registrovaná církev a náboženská společnost, které bylo přiznáno oprávnění k výkonu zvláštního práva zřizovat církevní školy, mohou zřizovat přípravné třídy základní školy pro děti v posledním roce před zahájením povinné školní docházky, u kterých je předpoklad, že zařazení do přípravné třídy vyrovná jejich vývoj, přednostně děti, kterým byl povolen odklad povinné školní docházky. Přípravnou třídu lze zřídit, pokud se v ní bude vzdělávat nejméně 10 dětí. Ke zřízení přípravné třídy základní školy obcí, svazkem obcí a krajem je nezbytný souhlas krajského úřadu, v případě přípravných tříd zřizovaných registrovanou církví a náboženskou společností, které bylo přiznáno oprávnění k výkonu zvláštního práva zřizovat církevní školy, souhlas ministerstva.

O zařazování žáků do přípravné třídy základní školy rozhoduje ředitel školy na žádost zákonného zástupce dítěte a na základě písemného doporučení školského poradenského zařízení, které k žádosti přiloží zákonný zástupce. Obsah vzdělávání v přípravné třídě je součástí školního vzdělávacího programu.“ (Školský zákon, 2016, str. 38-39)

Zápis ze zasedání Monitorovacího výboru Operačního programu Výzkum, vývoj a vzdělávání z 27. dubna 2016 uvádí: „Zástupci Evropské komise se dotazovali, zda se poslední rok povinného předškolního vzdělávání nedubluje s přípravnými třídami. Ze strany ČR bylo vysvětleno, že přípravná třída bude jenom pro děti s odkladem. Přípravné třídy nebudou následně vést k rozdělování dětí do kategorií dle výkonnosti, což by je pronásledovalo i dále. Riziko potenciální segregace po absolvování přípravné třídy bude monitorováno ČŠI.“

Novelizace zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, a vyhlášky č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů, přinesla několik podstatných změn týkajících se předškolního vzdělávání, účinná od 1.9.2017

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy v březnu 2017 připravilo informace, které nám pomohou orientovat se v oblasti předškolního vzdělávání po 1. lednu 2017: Přípravné třídy zřizované v základních školách přijímají děti na základě podání žádosti o zařazení dítěte do přípravné třídy základní školy. Podmínkou přijetí je předpoklad, že zařazení do této třídy vyrovná jejich vývoj a zároveň se jedná o děti, kterým byl udělen odklad povinné školní docházky. Do přípravné třídy je v souladu § 47 odst. 1 školského zákona od 1. září 2017 možno přijmout pouze dítě s uděleným odkladem povinné školní docházky.

Specifika vzdělávání v přípravné třídě

Specifika vzdělávání v přípravné třídě uvedená v knize Bartoňové (2012, str. 268) jsou:

- Obsah vzdělávání v přípravné třídě je součástí školního vzdělávacího programu základní školy, ale vychází z Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání.
- Časový rozsah vzdělávání je určen počtem vyučovacích hodin stanovených Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání pro první ročník.
- Přípravná třída se nezapočítává do povinné školní docházky.

- Děti se neklasifikují.
- Do tříd jsou děti přijímány na základě doporučení školského poradenského zařízení.
- V edukačním procesu přípravné třídy se často využívá asistent pedagoga.
- Učitel přípravné třídy vypracuje na konci druhého pololetí školního roku zprávu o průběhu předškolní přípravy dítěte v daném školním roce. Zpráva obsahuje vyjádření o dosažené úrovni hlavních cílů vzdělávání ve struktuře vymezené Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání.
- Učitelé využívají speciálně pedagogické metody a postupy, které odpovídají vzdělávacím potřebám dětí, poskytují individuální podporu v rámci výuky, využívají poradenské služby.

EMPIRICKÁ ČÁST

5 Výzkumné šetření

Výzkumné šetření, které jsem realizovala v rámci diplomové práce, se zaměřuje na zachycení názorů ředitele/ředitelky základních škol a pedagogů v přípravné třídě na úlohu přípravných tříd a jejich vývoj v období legislativních změn.

5.1 Cíl výzkumného šetření, metodologie

Cílem výzkumného šetření bylo poučit se o úloze a vývoji přípravných tříd v minulých letech a v současnosti na základě studia vývoje situace v několika přípravných třídách ve školách Středočeského kraje.

5.2 Výzkumné otázky

Ve svém výzkumném šetření jsem si kladla za úkol zjistit:

- Jak ředitelé/ředitelky a pedagogové vnímají vývoj přípravných tříd v období legislativních změn.
- Jak vnímají význam přípravné třídy pro žáky, kteří je navštěvují.
- Jak vnímají budoucnost přípravných tříd a jak by mohla vypadat ideální přípravná třída z jejich pohledu.

Pro zodpovězení výzkumných otázek byl zvolen kvalitativní přístup, design vícepřípadové studie. Na základě rozhovorů s ředitelem, ředitelkou, učitelkami a asistentem, studia

dokumentů a přímého pozorování jsem mapovala vývoj přípravné třídy ve třech odlišných školách a jednoho soukromého zařízení.

Výzkumné šetření bylo uskutečňováno kvalitativní metodou, protože podle Švaříčka a Šed'ové (2007, s. 17) „Kvalitativní přístup je proces zkoumání jevů a problémů v autentickém prostředí s cílem získat komplexní obraz těchto jevů založený na hlubokých datech a specifickém vztahu mezi badatelem a účastníkem výzkumu. Záměrem výzkumníka je za pomoci celé řady postupů a metod rozkrýt a reprezentovat to, jak lidé chápou, prožívají a vytvářejí sociální realitu.“

Jako výzkumný design jsem zvolila vícepřípadovou studii. Výzkumná data jsem získávala z informací o škole, studiem dokumentů a metodou polostrukturovaného rozhovoru s vedením škol a vyučujícími přípravných tříd. Někde jsem měla možnost nahlédnout přímo do přípravné třídy a uskutečnit vlastní pozorování.

Výzkumné šetření bylo prováděno v době, kdy již měly všechny základní školy po zápisu do 1. ročníků povinné školní docházky. Tudíž jsme mohli zhodnotit i úspěšnost naplnění přípravných tříd po legislativní změně. Tento aspekt je důležitý proto, že od 1.9.2017 lze do přípravné třídy přijmout jen děti, u kterých je předpoklad, že zařazení do přípravné třídy vyrovná jejich vývoj a kterým byl zároveň udělen odklad školní docházky.

V diplomové práci uvádím identifikaci jednotlivých organizací, neboť respondenti souhlasili se zveřejněním svých výpovědí v neanonymizované podobě.

Výzkumný soubor tvoří 3 základní školy a jedno soukromé zařízení pro děti předškolního věku, Vějíř Kladno. Základní školy jsem volila s ohledem na dobu, po kterou přípravná třída na jejich škole funguje. Všechny tři základní školy zřizují přípravnou třídu déle než pět let.

Dalším kritériem výběru byla velikost města či obce, která přípravnou třídu zřizuje. První základní škola se nachází v obci Klobuky na okraji Středočeského kraje s počtem obyvatel 1000. Druhá základní škola, ve které byl realizován rozhovor, bylo město Velvary s počtem obyvatel 3000. A třetí základní škola zřizující přípravnou třídu je město Kladno s počtem obyvatel 70 000. Ve stejném městě funguje i soukromé zařízení Vějíř Kladno.

Jako zajímavé mi přišlo zařadit pro rozmanitost sledovaných zařízení i instituci, která nespadá pod vedení MŠMT. Zvolila jsem zařízení, které se též zaměřuje na děti předškolního věku, avšak je v soukromém resortu. Toto zařízení se zaměřuje na děti ze sociálně znevýhodněného prostředí. Zařízení funguje teprve od roku 2015, avšak rozhovor byl inspirující a zajímavý pro porovnání se základními školami, které spadají pod působnost MŠMT

Rozhovory s vedením škol probíhaly v budově jejich základní školy, rozhovory s učitelkami přípravných tříd probíhaly v přípravné třídě. Jeden rozhovor byl realizován v jiné třídě. Rozhovor s paní učitelkou ze zařízení Vějíř byl realizován ve třídě, kde se děti ráno scházejí. Rozhovory jsem nahrávala na diktafon nebo jsem je zaznamenávala psanou formou.

Respondenti byli předem seznámeni s typy záznamů rozhovoru. Od respondentů jsem získala svolení k použití jejich výpovědí pro diplomovou práci.

5.3 Charakteristika 1. místa šetření

Přípravná třída při Základní škole Klobuky

První škola, ve které byl realizován rozhovor s paní ředitelkou a s paní učitelkami přípravné třídy, byla přípravná třída při základní škole a mateřské škole Klobuky. Rozhovor poskytla paní ředitelka a dvě paní učitelky přípravné třídy. První paní učitelka pracuje v přípravné třídě prvním rokem v letošním školním roce 2016/2017. Proto jsem oslovila i paní učitelku, která pracovala v přípravné třídě dříve a nyní pracuje jako paní učitelka na 1. stupni základní školy.

Charakteristika obce

Obec se nachází ve Středočeském kraji. V severozápadní části okresu Kladno a sousedí s okresem Louny. Obec má celkem 1 066 obyvatel. Z kulturních památek stojí za zmínku kostel Sv. Vavřince. Zajímavou a stále záhadnou památkou je Kamenný muž na okraji obce. Je to dva a půl tisíce let starý kámen, 3,5 m vysoký, který byl postaven pravděpodobně Kelty, kteří zde žili.

V Klobukách se nachází jedna základní škola a jedna mateřská škola a jídelna.

Charakteristika školy

Škola se nachází ve třech budovách umístěných v jedné rozlehlé zahradě. Zahrada je vybavena dřevěnými herními prvky, které využívají děti z mateřské školy a přípravné třídy.

Jedná se tedy o úplnou školu tvořenou třídami 1. a 2. stupně a s provozem mateřské školy. Základní škola má kapacitu 160 žáků. Celkový počet žáků v letošním školním roce je 118 žáků na základní škole a 76 dětí v mateřské škole. Průměrný počet žáků ve třídě je 11 žáků. Škola zaměstnává celkem 22 pedagogických pracovníků. V roce 2003 došlo ke sloučení základní a mateřské školy.

ZŠ uskutečňuje Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání s názvem „Tvoříme společně školu,“ dále RVP ZV upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením. Vzdělávání v přípravné třídě se uskutečňuje podle Školního vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání s názvem „Tvoříme společně školu – přípravná třída.“

Charakteristické znaky základní školy, které škola deklaruje na svých webových stránkách, jsou:

Malý počet žáků ve třídě – individuální přístup.

Škola nabízí vhodné prostředí pro děti s výukovými problémy – kvalifikovaní pracovníci, asistenti.

Integrace dětí se zdravotním postižením, rodinné prostředí malé školy.

Charakteristika přípravné třídy

Středočeský kraj povolil existenci přípravné třídy od školního roku 2010/2011.

Ve školním roce 2016/2017 je ve třídě 13 dětí.

Přípravná třída je umístěna v přízemí budovy mateřské školy, v těsném sousedství školy základní.

Třída je opticky rozdělena na pracovní část a hernu neboli odpočinkovou část. K dispozici jsou dětem pracovní stoly, police s materiálem a pomůckami, koberec, relaxační polštáře. Ve třídě najdeme knihovnu s dětskou literaturou a encyklopediemi. Děti mají možnost využít stolní hry, stavebnice, puzzle, jednoduché hlavolamy. K technickému vybavení třídy patří CD přehrávač, PC a Smart tabule. Takto upravený prostor vyhovuje různým skupinovým i individuálním činnostem dětí. Výuka v přípravné třídě funguje na podobných principech jako výuka v mateřské škole. Jednotlivé aktivity a činnosti jsou rozvrženy tak, aby děti byly schopné se na výuku soustředit, samozřejmostí je respektování individuálních potřeb každého dítěte. Časový rozsah vzdělávání v přípravné třídě je určen na 20 hodin týdně. Čas je rozdělen na kratší úseky, kdy se střídají činnosti a odpočinek podle potřeb dětí. Výuka probíhá denně od 8 do 12 hodin, poté mají děti možnost navštěvovat školní družinu.

Režim dne

7:45 – 8:00 - Scházení dětí, přechod do třídy.

8:00 – 8:15 - Sebeobsluha, ukládání oblečení, hry dle zájmu dětí.

8:15 – 8:45 - Skupinová či individuální práce s dětmi.

8:45 – 9:10 - Hygiena, svačina.

9:10 – 9:35 - Skupinová či individuální práce s dětmi, hry dle zájmu dětí.

9:35 – 10:05 - Zdravotní cvičení, pohybové či taneční hry.

10:05 – 10:45 - Skupinová či individuální práce s dětmi.

10:45 – 11:15 - Pobyt venku (v případě příznivého počasí a stavu ovzduší), hry dle zájmu dětí,
individuální práce s dětmi.

11:15 – 11:50 - Sebeobsluha, hygiena, oběd.

11:50 – 12:30 - Četba na pokračování, relaxace, relaxační cvičení, odchod domů nebo do školní
družiny.

Režim dne a jednotlivé činnosti mohou být pozměněny vzhledem k pracovnímu tempu, uspokojení a zájmu dětí.

Pohled ředitelky základní školy

Ředitelka základní a mateřské školy mi poskytla velmi cenné informace o chodu přípravné třídy.

Přípravnou třídu zřizují od školního roku 2010/2011. Od té doby se škole daří přípravnou třídu otevřít každý školní rok. Do přípravné třídy jsou přijímány děti vždy podle platné školní legislativy.

Do přípravné třídy mají každoročně zapsáno od 7 do 13 dětí. Vyšší počet dětí by byl již problémem z důvodu menšího prostoru třídy. Toto se ovšem změnilo, neboť loňského roku, tedy o prázdninách 2016, rozšířili prostor třídy tím, že se probourali do vedlejší technické místnosti, do skladu kuchyně, která sousedí s přípravnou třídou, a vytvořili další prostor pro využití potřeb přípravné třídy. Z rozhovoru také vyplývá, že pro zájem rodičů o zařazení dítěte do přípravné je kapacita třídy dostačující, do přípravné třídy se nehlásí více než 15 dětí. Každoročně se daří, že počet žádostí o zařazení žáka do přípravné třídy je kolem 7–13 dětí.

Paní ředitelka považuje otevření přípravné třídy za přínosné. „Je to přínosné především pro děti, které přípravnou třídu navštěvují. Tím se zvyšuje úspěšnost těchto dětí v prvních ročních povinné školní docházky.“

„Toto se však mění, vzhledem ke změně legislativy, která je účinná od 1.9. 2017, kdy je podle zákona přípravná třída určena dětem, u kterých je předpoklad, že zařazení do této třídy vyrovná jejich vývoj a zároveň se jedná o děti, kterým byl udělen odklad povinné školní docházky. Děti, kterým nebyl povolen odklad povinné školní docházky, tedy nebude možné do přípravné třídy základní školy zařadit.“ A z pohledu paní ředitelky nebude možné za této podmínky přípravnou třídu naplnit. „Tedy pokud tuto třídu nechce dotovat zřizovatel. Jedná se o variantu, kdy by se do přípravné třídy nepřihlásil dostatečný počet dětí. V této situaci mohu požádat zřizovatele o povolení výjimky z nejnižšího počtu dětí. Zřizovatel mi tuto výjimku může povolit za předpokladu, že uhradí zvýšené výdaje na vzdělávací činnost školy nad výši stanovenou krajským normativem.“

„Možnost zřizovat přípravnou třídu s minimálním počtem 10 dětí s odkladem školní docházky, je značně stížená, protože vzhledem k velikosti městyse, ve kterém přípravnou třídu zřizujeme a k velikosti a vzdálenosti okolních vesnic není pro naši školu možné splnit požadavek 10 dětí.“ Z řečnické otázky: „Kde vezmu 10 odkladových dětí,“ vyplývá, že je nejistá budoucnost přípravné třídy na této škole. Z hlediska lokality má škola značnou nevýhodu, jelikož se nachází na okraji okresu Kladno a zároveň je téměř poslední vesnicí Středočeského kraje.

Osobní názor dotazované paní ředitelky je, že: „Povětšina předškoláků je v takovém stavu, že kdyby se vytvořily skupiny 10 až 15 dětí, které by se věnovaly předškolní přípravě, tak by to nebylo vůbec na škodu. Tyto děti navštěvují většinou mateřskou školu, ve které je 24 až 28 dětí, což není úplně ideální, ale toto bohužel zákon nedovoluje. Kdyby se řeklo, že děti v posledním roce před začátkem školní docházky budou vzdělávány v kolektivech o velikosti maximálního počtu 15 dětí, je všechno v pořádku. A nemusí se jednat o přípravnou třídu, to je pouze „terminus technicus“. Prostě skupinka 10 až 15 dětí a jedna učitelka. Ono i těch patnáct dětí je moc, ale zase je někdo někdy nemocný, takže je ve třídě průměrně 12 dětí, to je ideální počet. A čím širší pojetí, tím lepší. Jednoznačně.“

Legislativa

S omezující legislativou měla paní ředitelka nemilou zkušenost v době, kdy byla podle platné legislativy přípravná třída určena pouze pro děti sociálně znevýhodněné: „Tehdy žádali rodiče o zařazení do přípravné třídy u dítěte s mentální retardací. Rodiče byli evidentně z dobře situované rodiny, byly vysokoškolsky vzdělaní a měli zájem o to, aby se jejich dítě vzdělávalo v přípravné třídě. Pedagogicko – psychologická poradna jim však nedala doporučení nutné pro přijetí do přípravné třídy, protože podle jejího názoru toto dítě nebylo ze sociálně znevýhodněného prostředí. Situaci se podařilo vyřešit přes spřízněnou poradnu, která napsala, že toto dítě je sociálně znevýhodněné.“

„Dítě může mít jakýkoli jiný handicap (např. mentální retardaci ...) a přesto může být sociálně nebo majetkově ideálně zajištěné, může mít podnětné prostředí a myslím si, že pořád bude sociálně znevýhodněné, v nevýhodě. Protože on je v pohodě pouze v rodině, ale jeho okolí už vnímá, že má dítě nějaký handicap. Existovaly pedagogicko – psychologické poradny, které tvrdily, že toto dítě není sociálně znevýhodněné. Přestože společnost chápe, že to není v pořádku, že je to sociální znevýhodnění, když má mentální retardaci. I když toto je extrémní příklad. Ale například dítě na hraně zrakového postižení, sluchového postižení, vady řeči, mentální postižení, tělesné postižení, prostě jakékoliv postižení, handicap ve vývoji to dítě znevýhodňuje! Protože kdo ho znevýhodňuje? On vůči sobě ne, ale společnost vůči němu. Toto je sociální znevýhodnění. Ale to je to, kdy narážíme, kdy se dohadujeme s poradenským zařízením, co je a co není sociální znevýhodnění!“ Některé roky jsou takovéto případy rozhodující pro otevření přípravné třídy. A to zejména, když je nízký počet zapsaných dětí do přípravné třídy.

Otázka využívání asistentky či speciálního pedagoga v přípravné třídě byla zodpovězena takto: „V loňském roce byla v přípravné třídě využívána asistentka pedagoga pro dívku na hranici lehké a středně těžké mentální retardace, po dětské mozkové obrně. Tato dívka potřebuje asistenci, bez ohledu na to, v jakém bude kolektivu. Jinak nebyl využíván asistent pedagoga.“

Výhody přípravné třídy

Výhody přípravné třídy vnímá paní ředitelka jednoznačně pozitivně, jenom neví, jaká bude jejich budoucnost, co se bude dít dál. Pro letošní rok mají 6 dětí s odkladem povinné školní docházky. Když bude toto číslo konečné do konce června, přípravnou třídu bude nucena zavřít.

Paní ředitelka ještě dodává, že: „Ve městě Slaný, ve kterém jsou 3 základní školy, by měly školy zájem o zřízení přípravné třídy. Ale mají naplněnou kapacitu a nemají prostory, místnosti, tudíž nemohou otevřít přípravnou třídu.“ Mateřské školy ze zjištění paní ředitelky o tuto možnost zájem nemají, protože i oni mají omezené kapacity a tedy malé možnosti přijmout více dětí. „Jsou plné, a ještě spoustu dětí odmítají. A my bychom tuto možnost rodičům rádi poskytli, ale toto ministerstvo nijak neřeší. V dnešní době se hojně řeší inkluze, ale neřeší se, že by děti předškolního věku mohly navštěvovat přípravnou třídu v malém počtu dětí. Co vede ministerstvo k tomu, že se zvedá minimální počet dětí v přípravné třídě? Jaký je záměr tohoto kroku.“ To je otázka, která trápí paní ředitelku. Nabývá dojmu, že ministerstvo nemá zájem o tento typ instituce, že chce tyto třídy zrušit, alespoň to vyplývá z kroků vedených proti přípravným třídám (zvýšení minimálního počtu, přípravná třída pouze pro děti s odkladem školní docházky).

Na této škole je přípravná třída od školního roku 2010/2011 každý rok, vzděláváno v ní bylo kolem 10–12 dětí, které měly nějaký handicap. Některé děti měly odklad povinné školní docházky, některé děti v přípravné třídě byly v posledním roce před zahájením povinné školní docházky, takže díky přípravné třídě nemuselo mít dítě dodatečný odklad. A naprostá většina dětí se v přípravné třídě podle paní ředitelky krásně nastartovala: „Protože procvičovaly věci, na které není ani tolik času ani tolik prostoru v mateřské školce, protože v té si více hrají. V přípravné třídě měli větší řád. V mateřské škole není povinná školní docházka, kdyby se v přípravné třídě zavedla povinná školní docházka, bylo by to také o něčem jiném.“

„Ale co bude dál, budoucnost přípravné třídy na naší škole je velmi nejistá.“

Během rozhovoru jsme narazily na otázku týkající se homogenity přípravné třídy. Položily jsme si otázku, zdali nejsou v přípravné třídě vyčleňovány děti s handicapem či děti romské, zdali se

nejedná o segregaci nebo přílišnou homogenitu třídy, oproti heterogenním třídám v mateřské škole. Paní ředitelka mi odpověděla: „Záleží, kde je přípravná třída umístěna. Pokud je přípravná třída v budově základní školy, nastávají zde mnohem častější setkávání dětí různého věku. Pověštinou se dodržují přestávky, kde se děti na chodbách setkávají s mnohem staršími dětmi a řeší si svou sociální situaci. Ve školní jídelně se setkávají se staršími dětmi, učí se zde větší samostatnosti, než je tomu v mateřské škole, kde jim jídlo většinou rozdávají paní kuchařky. V rámci přípravné třídy si děti nosí ve školní jídelně jídlo samy, učí se uklidit si po sobě, odnést talíř atd. Řešit vzniklé problémy, když něco rozlije nebo něco podobného, učí se řešit problém, učí se umět si říci o pomoc. Co je na tomto neheterogenního?“

Rodiče a veřejnost

„Vždy byl problém vysvětlit rodičům, že když budou chtít zařadit dítě do přípravné třídy, tak nepříjde o ten rok, kdy si může ještě hrát, takže v Klobukách, byla otázka toho, že to rodiče nechtěli, že ať si ještě hraje, ať se ještě neučí. Že vnímali přípravnou třídu školsky, byť to školsky pojmáno není. Vnímali to, že nechtějí, aby se až tak vzdělávalo, až pak zjistili, že je to vlastně dobrý.“

Každopádně docházku do přípravné třídy paní ředitelka vnímá pozitivně v případě všech dětí, které do školky nikdy nechodily. Zde by viděla jako možnou variantu: „Dítě, které nenavštěvovalo žádnou mateřskou školu, docházet rok před povinnou školní docházkou do přípravné třídy, bez ohledu na to, z jakého prostředí to dítě pochází. Zde by mohlo být místo, naučit se fungovat v kolektivu. Zdali to zvládne nebo ne, a pokud ne, tak co nezvládá a na tyto problémy, nedostatky se během školního roku zaměřit. V tomto směru si paní ředitelka myslí, že by mohl být jednoznačný přínos.“

Ideální přípravná třída

„Deset dětí. Prostě skupina pro deset dětí. Toto by mohl být jediný požadavek. Ideálně tedy pro dítě v posledním roce před povinnou školní docházkou, které bude v kolektivu deseti až dvanácti dětí a bude fungovat zhruba ve stylu přípravné třídy. To znamená, že práce bude zaměřena v dopoledních hodinách víc na školní přípravu a odpoledne dostatečný volný pohyb třeba na školní zahradě. V odpoledních hodinách by mělo dítě svůj prostor pro různé tvořivé námětové hry, konstruktivní hry, prostě volné hry dětí. Nebudou zde známkování, tedy ani

stresování výkonem. Bude zde víc času na vzdělávání, navíc zde nebude zvonit. Budou mít dobrou svačinu, takovému dítěti zde nic nechybí. Jediné, co musí, je, že se musí splnit nějaký předem stanovený cíl paní učitelkou, tedy vést dítě k dokončení činnosti, úkolu.“

„A kdyby se přípravná třída nacházela v budově základní školy, naučila by je, že pro ně zvonění neplatí. I když můj ideál by byl, že by zvonění nebylo na prvním stupni vůbec. To je ale bohužel nereálné, protože nelze rozdělit v tak malé budově, aby na prvním stupni nezvonilo a na druhém stupni ano. A mít druhý stupeň také bez zvonění je nemožné z organizačního hlediska.“

Budoucnost přípravné třídy

Paní ředitelka se domnívá, že: „Otevření přípravné třídy na velkých školách možná ano, ale co na okraji středočeského kraje. Jak můžeme být funkční na malé škole. Se sebezapřením hledám možnost, jak přípravnou třídu otevřít, protože mám pocit, že přípravné třídy mají smysl.“

Navíc v jejich podmínkách je prostor přípravné třídy nevyhovující pro klasickou třídu či jiné využití. Ve třídě je málo prostoru pro více lavic, a navíc je třída na okraji budovy vedle kuchyně, takže je zde paní učitelka celý den sama. „Ministerstvo si neuvědomuje existenci malých škol a jejich fungování a omezené možnosti. Není zde možnost výběru školy. Z větší části je škola zvolena podle spádovosti a dostupnosti. Můžeme mít nespočet pomůcek a vybavení tříd, různé technické i netechnické zařízení, dokonale vybavenou tělocvičnu, přesto, pokud budeme omezeni minimálními počty dětí, neuděláme s tím nic.“

Paní ředitelka není zastáncem megalomanských věcí. Rozhořčuje ji omezování minimálními počty dětí ve třídě. Její teze zní: „Buď budeme přijímat dav, nebo se budeme věnovat jednotlivci.“ To je jejich záměrem. „Co bude pro společnost prospěšnější? To by ukázal až čas.“

Pohled paní učitelky přípravné třídy

Druhý rozhovor jsem vedla s paní učitelkou přípravné třídy. V této třídě působí prvním rokem. Předtím pracovala 30 let ve zvláštní škole později ve speciální škole ve Slaném.

Paní učitelka má vysokoškolské vzdělání, obor speciální pedagogika.

Asistentku v letošním roce nevyužívají, nemají zde dítě, které by potřebovalo pomoc asistenta. Jsou zde děti s různým znevýhodněním (logopedickými, sociálními, nevyrovnaný vývoj apod.) V letošním roce nemají žádné dítě s postižením.

Výhody přípravné třídy

„Myslím si, že pokud jsou sem děti přijímány na základě nějakého vyšetření, před zahájením povinné školní docházky, potřebují upevnit určité dovednosti. Nejčastěji to bývá logopedie, grafomotorika. Věci, které se týkají představitivosti, paměti, soustředění, pojmenování, prostorová orientace, ale i jiné orientace, např. v čase. Tyto děti v běžné mateřské školce toto všechno rozvíjejí, ale je to součástí toho volnočasového programu, který ve školce mají. Protože si děti více hrají, což je vlastně v pořádku, to k téhle věkové kategorii patří. Ale pokud už je dítě šestileté, tak by mělo začít splňovat tu povinnou školní docházku. Vlastně už začíná opravdu překračovat ten rámec té hravé mateřské školy, přesto některé věci ještě nezvládá. A zde jde o to, zacílit se na obtíže, které dítě má.“

„Děti chodí dopoledne, na čtyři hodiny. Samozřejmě, že i ony mají spoustu hraček a hravých aktivit. Ale už jde o cílenou práci s nimi. A je samozřejmě koncipovaná tak, aby to pro ně bylo zábavné. Ale už je to cílené, už víme, co potřebují posílit, takže procvičujeme např. pravolevou orientaci, rozvíjíme slovní zásobu. Také je dobré se malinko zacílit na logopedii. U některých dětí se zaměřit na postupné, pozvolné zatěžování.“

„Tedy nejde o to, že děti „pouze“ chodí do školky, kde mají výchovně vzdělávací program, který je pro všechny děti stejný, zde už je to zacílené. Protože zde je nutné, aby dítě do roka upevnilo návyky, dovednosti a schopnosti během roku nabyté a rozvinulo se tak, aby potom zvládlo základní povinnou školní docházku a nemělo obtíže.“

Nevýhody přípravné třídy

Tuto otázku paní učitelka nezodpověděla, protože nemá letité zkušenosti přímo v této třídě. Po dlouhém zvažování mi paní učitelka odpověděla, že necítí a nevnímá žádné nevýhody přípravné třídy.

Legislativa

„Je to tak, jako s každou legislativou. Úmysl je jistě dobrý. Jde o to, že děti, které nejsou začleněné v žádném kolektivu, tak by bylo velmi prospěšné dostat tyto děti do škol, ať už do mateřských škol nebo do přípravných tříd nebo do jakéhokoliv jiného zařízení podobného typu, rok před povinnou školní docházkou. Aby si zvykly na kolektiv, aby se odbourala zvýšená nemocnost těchto dětí, aby si vytvořily takzvaný kolektivní imunitní systém. Toto je pro budoucí prvňáčky naprosto zásadní. Pokud dítě nenavštěvovalo žádnou předškolní instituci, je vysoká pravděpodobnost, že v první třídě bude mít vysokou míru nemocnosti. A tím mu uteče mnoho učiva, které se v domácí přípravě hůře dohání.“

Myšlenka povinného posledního roku předškolní docházky je podle paní učitelky úžasná. A to zejména pro děti, které jsou z nepodnětného, nepodporujícího prostředí.

„I přesto, že se říká, že má dítě být nejvíce s matkou, a tím nechci znevažovat rodinu. Ale člověk je celý život začleněn někde ve společnosti a je dobré dítě na společnost připravovat. Zvykat si na kolektiv před zahájením školní docházky! Protože povinná školní docházka je sama o sobě pro dítě velmi zátěžová, jde o mnoho změn, když dítě vstoupí do základní školy. A ještě aby si dítě souběžně s tím zvykalo na kolektiv a hledalo si v něm místo. Bojovalo s bacily, protože opravdu, jakmile dítě nastoupí do školního kolektivu, tak se nemocnost zvýší, protože to chvíli trvá, u drtivé většiny dětí trvá, než si vybuduje obranyschopnost.“

„Jsou děti, které nemusí být ve znevýhodněném prostředí, to nemusí být rodina, která by neměla sociální chování, ale dítě má problém. Jde o to, že každá rodina má svůj výchovný styl, něco preferuje. A nyní je potřeba najít zlatou střední cestu, kompromis v sociální komunikaci atd. Děti se navzájem od sebe učí i jiným výchovným modelům. Ve školní třídě se sejdou děti, jedno dítě je z takové rodiny, druhé je z jiné. A ono se to postupně sladuje a doladuje. Protože z jedné rodiny si dítě přinese nějaký styl žití, ať už to jsou emoce, dovednosti, soucítění. Z druhé rodiny si jiné dítě nese více samostatnosti. Další dítě je z rodiny, kde hojně komunikuje atd. A nyní je potřeba vzájemného soužití. A tyto děti se učí jeden od druhého. Jsou spolu. Toto je pro první třídu důležité. Děti se učí spolu komunikovat, pozorují se navzájem. Učí se nápodobou.“

Krásně to vidí paní učitelka na příkladu dětí z nepodnětného a nepodporujícího prostředí. „I když bude doma maminka dítěti stokrát opakovat, že takto se stříhá nůžkami. Dítě přijde do kolektivu, uvidí, jak děti stříhají, vezme nůžky a stříhá taky. V některých rodinách nejsou moc

pastelky, konstruktivní hry, stavebnice, důležité pro rozvoj představivosti, nejsou knihy atd. Tyto děti se najednou dostanou do vybaveného prostředí. A to jsou děti, které nemají žádný problém s inteligencí. Ale nejsou v tolik podnětném prostředí nebo jsou naopak v jednostranně vyhraněném prostředí. A toto samo o sobě je již táhne, motivuje jít dopředu, jít nahoru. Poté, když dítě nastoupí do první třídy, už má návyky, už umí vzít tužku, nůžky. Naučí se lépe mluvit s kamarády.“

Toto je přínos, kterého si paní učitelka nesmírně cení. Myslí si, že legislativní myšlenka zavedení povinného předškolního roku je vynikající. Protože se snaží o něco, co tu není úplně dobře, a to je dorovnat rozdíly u dětí. Protože dosud tuto povinnost děti neměly a poté měly značné obtíže v prvním ročníku povinné školní docházky, a to nejen z pohledu prospěchu, ale hlavně z pohledu sociálního začlenění. „Ale toto s sebou ponese spoustu problémů. Protože se nabízí otázka, kde budou brát mateřské školy prostory pro děti v povinném posledním předškolním roce. Tento problém by mohly pomoci řešit přípravné třídy, zdali se budou vůbec zřizovat. Na mnoha školách na ně nejsou kapacity. Základní školy by o ně měly zájem, ale nemají prostor, ve kterém by tyto třídy mohly zřizovat. Protože s rostoucí populační křivkou mají samy potíže s umístěním žáků do budovy školy. A dokonce si půjčují jiné prostory a zřizují v nich třídy prvního stupně. A navíc jim změna legislativy příliš nepomáhá, spíše naopak. Mateřské školy, které by prostory měly, většinou nezřizují takto zaměřené třídy. Nespecializují třídy pro děti, které mají nějaký handicap.“

Paní učitelku by zajímalo, zdali zavedením povinného posledního roku předškolního vzdělávání uzpůsobí mateřské školy své třídy. Domnívá se, že děti budou povětšinou vzdělávány v heterogenních třídách. Tedy i s dětmi výrazně mladšími a paní učitelka nebude mít tolik prostoru na vzdělávání, jako mají paní učitelky v přípravné třídě: „V takové třídě není tolik prostoru, aby se mohla paní učitelka plně věnovat náročnějším činnostem, jako je např. grafomotorika. Od uvolnění paží, ramenního kloubu, přes volné čarání, až k nácviku psaní. Tato cvičení nejdou realizovat s velmi malými dětmi v jedné třídě.“

Ideální přípravná třída

Ideální přípravná třída podle paní učitelky by měla být pro všechny, kdo o toto zařízení projeví zájem. Není zastáncem rozdělování dětí podle nějakého pravidla. A pokud je ve třídě malý počet žáků, učitelka by si s nimi měla poradit. Jen pokud je ve třídě dítě s handicapem, měl by být přítomen asistent.

„Nemá smysl, aby v přípravné třídě byly pouze děti ze sociálně znevýhodněného prostředí. Protože často to bývá tak, že to bývají děti z nějaké sociálně vyloučené lokality. Čili tyto děti už jsou vyloučeny v té své lokalitě, kde jsou doma, ve své komunitě. A poté se přesunou do opět vyloučené třídy někde ve škole a budou opět vyloučeny od ostatních dětí.“ To by byl podle paní učitelky špatný směr.

Je také zastáncem názoru, že rušení zvláštních škol bylo velmi unáhlené a velice nepromyšlené (paní učitelka pracovala na zvláštní, později speciální škole 30 let).

„Ony se praktické školy oficiálně neruší, ale nedávají se tam děti, a kde nejsou děti, tak se škola ruší, protože škola bez dětí je nesmysl. A děti se tam prostě neumístit, tím pádem se školy ruší. Nicméně toto zařízení je také takové vyloučené prostředí, ale ne tak úplně. Protože ve zvláštní škole se scházely děti z velice pestrých rodinných prostředí. Tam šlo o to, vytvořit dětem takové prostředí, aby bylo přiměřené jejich možnostem. Protože zde bylo více dětí se sníženým IQ a bylo jedno, jestli jsou tyto děti z vyloučeného prostředí či nikoliv. Rozhodně to nebylo tak, že by to byly pouze děti z vyloučených lokalit, i když si to mnoho lidí myslí. Spoustu lidí si myslí, že zvláštní škola se rovná Romové. Ale tomu tak nebylo a nikdy tomu tak nebylo. A přípravná třída, pokud by byla omezena nějakou podmínkou, směřovala by k tomu, že by sem byly opět umísťovány děti z vyloučeného prostředí.“

Pohled 2. paní učitelky přípravné třídy

Třetí rozhovor jsem vedla s paní učitelkou přípravné třídy, která nyní změnila zaměstnání. V přípravné třídě na základní škole v Klobukách pracovala 5 let. Nejprve pracovala v mateřské škole Začít spolu ve Slaném, poté pracovala v přípravné třídě a nyní pracuje na 1. stupni. Vzdělání paní učitelky je vysokoškolské, obor speciální pedagog a učitel prvního stupně.

Zkušenost a praxe, kterou načerpala v mateřské škole, uplatňovala v přípravné třídě. V začátcích byla organizace v přípravné třídě podobná práci v mateřské škole Začít spolu. Práci si paní učitelka připravovala vždy do 3 skupinek. Jedna skupina pracovala na koberci a dvě skupiny u stolečku, přičemž dvě skupiny byly samostatné práce a s jednou skupinou pracovala paní učitelka a pracovali na náročnějším úkolu. Tyto skupinky se během dne prostrídaly. „Nedodržovali jsme vyučovací hodinu, protože jsme nebyli v budově školy, tímto jsme nebyli

omezování. Děti si tedy během dne udělaly tři činnosti. A samozřejmě jsme dodržovali pobyt venku. Režim dne byl veden něco mezi mateřskou školou a základní školou. Ani tak ani tak, takový zlatý střed. Práce nebo činnosti jsem připravovala náročnější než v mateřské škole, ale přitom to byly hravé činnosti.“

V době, kdy paní učitelka nastoupila do přípravné třídy, byly tyto třídy pro děti ze sociálně znevýhodněného prostředí. „V tuto dobu jsme zde měli zapsané 3–4 děti romského původu. Ve většině případů, to byly děti, které měly velmi slabou docházku. Ale hlavně ono to sociálně znevýhodněné prostředí zahrnuje i děti s logopedickými vadami, bilingvní rodiny, děti nezaměstnaných rodičů, už toto bylo bráno jako kulturní handicap. Dále do přípravné třídy docházely děti s postižením, dítě s hemofilií, děti s dětskou mozkovou obrnou. Děti s dětskou mozkovou obrnou prošlo přípravnou třídou za oněch pět let několik, dále zde byly například děti nepohyblivé.“

„V průměru ze 14 dětí chodilo kolem 8 dětí každý den. Do přípravné třídy chodila část dětí romského etnika, část dětí ze sociálně znevýhodněného prostředí. Škola se nachází na okraji okresu a je zde mnoho rodin nezaměstnaných, tudíž do přípravné třídy chodilo mnoho dětí rodičů nezaměstnaných. První rok pracovali asi jen dva rodiče dětí. Následující roky se situace zlepšila. Je to zřejmě i tím, jak roste populační křivka narozených dětí. Tak stoupal i počet dětí docházejících do přípravné třídy a zvyšoval se zájem ze strany rodičů.“

Asistenta pedagoga využívali pouze jeden rok, kdy tam paní učitelka pracovala. V roce 2015/2016 využívali asistenta k tělesně postiženému dítěti. „Kdy byly fyzicky nutné ještě jedny ruce navíc.“

Při práci v přípravné třídě bylo hojně využíváno grafomotorických cvičení, pracovní listy a hravé činnosti. Každý den byla výtvarná chvílka v podobě obrázku nebo výrobku.

Výhody přípravné třídy

„Jednoznačná výhoda ve srovnání s mateřskou školou je malý počet dětí. Možnost řídit si program podle sebe. Podle individuálních potřeb pedagoga a samozřejmě podle momentálního naladění dětí. Podle toho, jaké děti ten den přišly do školy, podle toho se zařazovaly více či méně individuální činnosti. Ve školce jsou vázání, že musejí jít ven, v přípravné třídě je režim

volnější. Takže větší volnost paní učitelky. Samozřejmě se kompetence plní stejně jako v mateřské škole podle Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání. Na druhou stranu ve srovnání s učivem na 1. stupni základní školy, kde máte dáno striktně, co kdy a jaký měsíc musí být splněno, naproti tomu je zase režim v přípravné třídě volnější.“

Paní učitelka nyní pracuje na základní škole, ve 3. třídě a má tedy srovnání se třemi typy prostředí. Mateřská škola Začít spolu, Přípravná třída na základní škole a 3. třída na Základní škole: „Na základní škole, když větší počet dětí onemocní a paní učitelka zpomalí učivo, tzv. počká na děti, posléze musí probíranou látku urychlit a dohnat všechno učivo. Toto se v přípravné třídě nestane, zde je režim volnější.“

Nevýhody přípravné třídy

„Nemotivovanost rodičů. Rodiče nic netlačí. Docházka do přípravné třídy není povinná.

Velkým handicapem je měnící se legislativa. Je to škoda. Je to výborný mezistupeň pro děti, které to potřebují. Které si potřebují zvyknout na školní docházku. V mateřské škole je 28 dětí, mění se zde dvě učitelky a není zde tolik místa na individuální přístup. Oproti tomu má přípravná třída více prostoru pro individuální práci, ale v povědomí rodičů je přípravná třída stále zakotvena jako třída pro romské děti.“

Otevření přípravné třídy neohrozila podle slov paní učitelky změna v legislativě z původního minima 7 dětí na 10 dětí. Na druhou stranu toto velmi ovlivnila vzrůstající populační křivka. „Poslední dva roky (školní roky 2015/2016 a 2016/2017) jsme museli děti dokonce odmítat. Třída byla kapacitně pro 14 dětí, ale to už byla třída opravdu plná. Tomuto se musela každá škola postavit podle svých možností. Kde měla k dispozici, jaký prostor.“

„Další velkou nevýhodu přípravných tříd je velmi málo odborné literatury, neexistující žádný ucelený celek, jako je v mateřské škole. A velmi málo se o přípravných třídách ví, nejsou žádné nebo je jen velmi málo informací o přípravných třídách a velmi obtížně se dohledávají. Je velmi malá propagace přípravných tříd. Nyní je to lepší, ale stejně je velmi malé povědomí veřejnosti o přípravných třídách všeobecně.“

„Ze začátku byl problém rodičům vysvětlit, že přípravná třída není jen pro děti romské. Po roce rodiče viděli, co se ve třídě děje, jak se pracuje, co je na nástěnkách. Do tříd občas nakoukli. Tímto se to trochu zlomilo, a pak pomohlo dobré jméno přípravné třídy, kdy si rodiče předávali

informace, že jsou děti dobře připraveny na školu.“ (pozn. třída je vedle místnosti, ve které sedí vedoucí školní jídelny, všechny rodiče tudy prochází platit obědy)

„Sami rodiče poté chodili za paní ředitelkou a ptali se, co mají udělat pro to, aby se jejich děti do přípravné třídy dostaly.“

Ideální přípravná třída

„Aby byla pro všechny děti. A kdyby byla i pro děti s postižením, tak bych se přimlouvala za asistentku.“ Paní učitelka měla ve třídě dítě s postižením, přesto asistentku pro dítě nezískala. A pokud získala, tak se velmi rychle měnily. Buď otěhotněla, nebo nevydržela u této profese a odešla do jiného zaměstnání, nebo to byly studentky na krátkou dobu nebo se podařilo získat šikovnou paní, ale měla pouze částečný úvazek a částečný úvazek měla ještě v jiné škole, takže byla ve třídě pouze po určitou dobu a v jedenáct hodin, tedy v době odchodu z pobytu venku a času oběda, byla paní učitelka na děti sama, což bylo náročné zejména fyzicky. Dívka, pro kterou byl asistent určen, byla upoutána k invalidnímu vozíčku a musela být krmena. To bylo pro paní učitelku velmi náročné. Navíc měla dívka velké sociální potíže, kdy ji vadila přítomnost ostatních dětí. Přesto se jim během roku podařilo, aby si dívka v kolektivu zvykla. Dokonce byla na škole v přírodě. Což paní učitelka popisuje jako velmi náročný zážitek: „Měli jsme kočárek, aby se nám lépe pohybovalo v terénu, ale byla to velmi náročná škola v přírodě, dokonce jsme museli několikrát požádat i řidiče autobusu, aby nám pomohl. Bylo to úsměvné, ale i náročné.“

„Ideální přípravná třída je pro všechny děti s odkladem školní docházky a pro děti v posledním roce předškolního vzdělávání, které mají jakýkoliv problém, ať už jsou to grafomotorické obtíže, sociální potíže, výchovné potíže, děti s postižením tělesným či mentálním (s asistentem). Takové děti, u kterých je předpoklad, že jim menší kolektiv nějakým způsobem pomůže. V takhle malém kolektivu mohou být děti s opravdu různým handicapem či pouze s nezralostí a paní učitelka by měla být schopna s takovými dětmi pracovat.“

Složení třídy

V přípravné třídě v Klobukách byla většina třídy ze samých předškoláků. Za pět let, co tam paní učitelka pracovala, se jí stalo asi jen u tří až čtyř dětí, že dostaly odklad povinné školní

docházky. Jinak měla v přípravné třídě děti v posledním roce před nástupem povinné školní docházky. Bylo to díky spolupráci s pedagogicko – psychologickou poradnou. Po druhém pololetí byl do mateřské školy pozván speciální pedagog z pedagogicko-psychologické poradny a společně s učitelkami mateřské školy a po domluvě s rodiči byly vybrány děti, kterým byla doporučena docházka do přípravné třídy, aby se předešlo odkladu povinné školní docházky.

Ve většině případů se paní učitelce přípravné třídy podařilo nastartovat děti tak, aby odklad povinné školní docházky nebyl nutný. Pouze u tří nebo čtyř případů se toto nepodařilo: „Například to byl chlapec, který vůbec nemluvil a byl ze sociálně znevýhodněného prostředí, tento chlapec má letošní rok odklad školní docházky.“ Proto bylo pro paní učitelku ideální, když do přípravné třídy nastoupily děti pětileté.

5.4 Charakteristika 2. místa šetření

Přípravná třída při Základní škole Velvary

Druhá škola, ve které byl realizován rozhovor s panem ředitelem a s paní učitelkou přípravné třídy, byla přípravná třída při základní škole Velvary.

Charakteristika města

Město Velvary leží ve Středočeském kraji. Město má celkem 3 000 obyvatel. Město Velvary patří mezi historické město a leží v krajině, která patří svou polohou i utvářením k Podřipsku.

Nejvýznamnější památky ve městě: Kostel sv. Kateřiny, Kostel Všech svatých, Pražská brána, Stará fortna, Reduta, Bártovský dům, Kostel sv. Jiří, Radnice, Mariánská sloup z roku 1716–1719, Panská hospoda, Budova děkanství, Kamenný reliéf Panny Marie Staroboleslavské, Socha sv. Jana Nepomuckého, Kaplička Nejsvětější Trojice

Charakteristika školy

Základní škola ve Velvarech je úplná škola s devíti postupnými ročníky s 2 až 3 třídami v ročníku.

Kapacita školy je 600 žáků, současná naplněnost je přibližně 500 žáků.

Komplex budov školy se nachází na strategicky výhodném místě nedaleko historického centra města, v klidné zóně s dostatkem zeleně, v blízkém sousedství sportovního areálu, Vzhledem k rozlehlosti spádového obvodu školy s více než dvaceti obcemi jsou kladeny vysoké nároky na skloubení organizace práce školy.

Charakteristika přípravné třídy

Přípravná třída byla zřízena se souhlasem Odboru školství, mládeže a sportu Krajského úřadu Středočeského kraje od 1. 9. 2009.

Přípravná třída se nachází v prostorách budovy školy. Dříve byly prostory společné i pro školní družinu a nacházely se v protější budově školy. Nyní se nachází v přízemí budovy školy a slouží pouze pro přípravnou třídu. Třída je vybavena lavicemi, kobercem pro volnou hru dětí. K vybavení přípravné třídy také patří knihovna s dětskou i odbornou literaturou, CD s dětskými

písničkami a pohádkami. Další možností je zapůjčení pomůcek z kabinetu pro 1. stupeň, pedagogických a dětských časopisů ze školní družiny.

V denním programu je respektována individuální potřeba pohybových aktivit, relaxačních chviliek a dostatečný pohyb venku. Je zajištěn pravidelný denní rytmus a řád. Je možné přizpůsobovat organizaci činností konkrétním potřebám a aktuálním neplánovaným situacím. Nově přijaté děti mají možnost postupné adaptace za přítomnosti rodičů v přípravné třídě po celou dobu, jakou adaptace dítěte na nové prostředí vyžaduje. Rodiče mohou přivádět děti do přípravné třídy dle svých možností po dohodě s učitelkou.

Motto přípravné třídy: „Otevři oči, rozhlédni se a poznávej svět.“

Ve školním roce 2016/2017 je ve třídě 20 dětí.

Režim dne

(orientační s přihlédnutím k individuálním potřebám dětí)

6.50 – 7.30 - Scházení dětí v ranní ŠD.

7.30 – 8.00 - Scházení v přípravné třídě.

- Ranní spontánní hry dle volby a přání dětí, individuální přístup.

8.00 – 8.45 - Komunitní kruh – „kolečko“ (rozhovory s dětmi, opakování poznatků z minulého dne, motivace dne).

8.45 – 9.15 - Hygiena, příprava na svačinu, svačina.

9.15 – 11.15 - Řízené i spontánní činnosti (individuální, skupinové) rozvíjející oblasti

předškolního vzdělávání: Dítě a jeho tělo – biologická oblast

Dítě a jeho psychika – psychologická oblast

Dítě a ten druhý – interpersonální oblast

Dítě a společnost – sociálně kulturní oblast

Dítě a svět – environmentální oblast.

- Pobyť venku.

11.15 - 11.40 - Příprava na oběd, odchod do ŠJ, oběd, rozcházení dětí (s rodiči, ŠD).

Pohled pana ředitele základní školy

„Přípravná třída funguje od roku 2009 a od té doby se nám daří přípravnou třídu otevřít téměř každým rokem. Dokonce musím každoročně několik žádostí o přijetí dítěte do přípravné třídy zamítnout. I přes měnící se legislativu není problém naplnit přípravnou třídu minimálním počtem dětí. Letošní školní rok máme 20 dětí v přípravné třídě. Oficiálně je to soužití dvou tříd v jedné třídě. Na třídě pracují z tohoto důvodu dvě paní učitelky. Přijímány byly děti vždy podle platné legislativy, nikdy jsme nemuseli žádat o nějakou výjimku z legislativy. Paní učitelka, která v přípravné třídě pracuje, má správnou kvalifikaci, a to střední pedagogickou školu, později si rozšířila vzdělání o vysokoškolskou kvalifikaci, bakalářského studia předškolní pedagogika.“

V přípravné třídě využívají asistentku školy, protože zde mají děti, které nemají český jazyk jako svůj rodný jazyk.

Výhody přípravné třídy

Příprava do první třídy.

Adaptace na školu.

Školní návyky.

Nevýhody přípravné třídy

Finanční náročnost.

Zajištění dostatku pomůcek.

Potkávání dětí z přípravné třídy se staršími dětmi. Je problém, když se na chodbách potkávají děti z přípravné třídy a žáci devátých ročníků.

O výhodách i nevýhodách se pan ředitel příliš nerozpovídal. Podle jeho slov se o přípravnou třídu stará spíše z legislativního hlediska. Co se týká praktických věcí i všeho ostatního, plně důvěřuje paní učitelky přípravné třídy.

Legislativa

Z úst pana ředitele zní: „Toto není vůbec dobré. Chybí stabilita ve školství. Je to určitý vývoj, který není moc konstruktivní.“

Jak se projevují legislativní změny na chod přípravné třídy podle pana ředitele. Pan ředitel se snaží, aby děti nepoznaly změny, které se dějí.

„Malým dětem je jedno, kdo je s nimi ve třídě. A co se týká dospělých, tak oni si to vždy dokáží nějak rozumně argumentovat. Jsme zřizováni státem, takže se musíme podřídit vyšším orgánům. A rodiče mají velký zmatek, jak to vlastně je. V tomto směru se jedná o neustálé vysvětlování, vykládání právě platné legislativy. Pro letošní rok je velmi problematické, vysvětlit rodičům, že pětileté děti nemůžeme přijmout.“

Složení třídy

„Každý rok je to samozřejmě jinak. Ovšem nejsme schopni pokrýt poptávku po přípravné třídě. O naší třídě se mezi veřejností mluví velmi dobře. Jde o velmi dobrou práci paní učitelky, o velmi dobrou praxi paní učitelky a děti ze spádových oblastí ale i z okolí dojíždí do přípravné třídy. Paní učitelka je velmi dobrý diagnostik, velmi dobře spolupracuje s rodinami. Spolupracuje s poradenskými zařízeními, je velmi dobrým koordinátorem, takže má mou velkou důvěru.“

„Tíha práce je ve spolupráci s rodinou. Vždy je velmi důležitá vstřícnost rodiny. Ale toto je důležité a je to vidět i v jiných ročnících, pokud je rodina spolupracující, tak je výsledek velice efektivní. Pokud rodina nespolupracuje, je to bohužel zábrana, přes kterou se nedostaneme. Co se týká samotné přípravy jedince na školní docházku, tak přípravná třída je pouze jednou z částí toho nějakého celkového systému. Velký podíl mají poradenská zařízení, se kterými se spolupracuje, a především rodina. Pořád je dítě v přípravné třídě pouze nějakou část dne.“

Pan ředitel je přesvědčen, že je jedno, jestli jsou děti jiné národnosti, nebo zdali je z minoritní či majoritní společnosti. Pro něj je důležitá spolupráce tří zařízení, respektive dvou a rodiny. Tedy spolupráce přípravné třídy s poradenskými zařízeními a spolupráce s rodinou.

Přípravná třída má jednoznačně smysl. A neobávají se, že by přípravnou třídu neotevřeli. Vzhledem k tomu, jaká je kapacita mateřských školek v jejich okolí. Možná až se převalí tento demografický výkyv, kdy je přetlak počet dětí na počet volných míst, v tomto školním zařízení, tak bude situace třeba jiná. Pan ředitel se domnívá, že dobré jméno, která přípravná třída má, je velkým tahákem pro rodiče. Protože děti jsou připravené na povinnou školní docházku.

Ideální přípravná třída

Toto je takové specifikum. Pan ředitel nemá svou představu o ideální přípravné třídě, ale je přesvědčen, že má velkou odborníci v tomto oboru a tím je paní učitelka v přípravné třídě. Takže ona sama si určí, jak by měla přípravná třída vypadat, jak by se mělo postupovat a pracovat v ní a po vzájemné dohodě, zdali je to fyzicky a finančně možné, tak se najde nejlepší možné řešení.

Pan ředitel hovoří takto: „Legislativně je to pojato tak, že za vzdělávání dětí zodpovídají rodiče.“ Pan ředitel se domnívá, že důležitý článek je spolupráce s rodinou. A vzdělávat bez spolupráce s rodiči je špatně. Proto, kdyby měl pan ředitel tu možnost změny legislativy, nechal by možnost volby zcela na rodičích. Jestliže rodiče chtějí, aby jejich dítě bylo vzděláváno v přípravné třídě, měli by mít tuto možnost. Svobodně se rozhodnout, zdali chtějí přípravnou třídu, kde je více školních prvků než v mateřské škole. Nebo zdali chtějí, aby jejich dítě navštěvovalo mateřskou školu. A to i z důvodu, že se mnohdy stává, že rodiče nejsou spokojeni s mateřskou školou, ale v podstatě jinou možnost nemají, protože jim to zákon neumožní. Velkým lákadlem pro rodiče je malý počet dětí. To může pomoci dětem, které mají nějaký handicap, školní nezralost, či jsou z netradiční rodiny. Klidně může pomoci dítěti, které je malého, či drobného vzrůstu, nebo má jiný problém ve školce. Nebo různý typ školky rodičům nevyhovuje. Z těchto důvodů by pan ředitel nechal volnou vůli, prostě kdo má zájem, aby jeho dítě navštěvovalo přípravnou třídu, necht' ho projeví.

A nějaké omezování, tak jako to je v současné době, ať už určenou pediatrem, či pedagogicko – psychologickým zařízením, by zcela zrušil. Protože tvrdí: „Děti se vyvíjí překotně. Některé pětileté dítě je na úrovni šestiletého a šestileté dítě může být na úrovni pětiletého. Toto je opět škatulkování, mít vše uspořádané, ale to není podstatné.“ Takže ani věk by pan ředitel neřešil.

„Například dítě z cizojazyčného prostředí, když bude chodit do přípravné třídy dva roky, aby zvládlo český jazyk, tak proč ne.“

Pohled paní učitelky přípravné třídy

Paní učitelka pracuje v přípravné třídě již 7 rokem. Přípravná třída je v budově školy třetí rok a je velmi pěkně vybavena pomůckami, hračkami, a prostorem pro volnou hru. Dříve se dělili o prostor se školní družinou. Paní učitelka v tom neviděla nevýhodou. Jedinou nevýhodou bylo to, že byly v protější budově školy. To bylo z organizačního hlediska problematické. Celé dopoledne byla ve třídě sama. A v případě nějakého problému bylo velmi obtížně vymyslet nejlepší variantu řešení. Proto, když přišla nabídka uvolnění prostoru třídy pro přípravnou třídu, byla paní učitelka velmi ráda. Školní družina nadále zůstala v protější budově.

Přípravnou třídu se až na výjimku jednoho roku podařilo otevřít každý rok. Do přípravné třídy je zapsaných kolem 15–20 dětí. V roce 2012–2014 bylo zapsaných 17 dětí a v roce 2015–2016 bylo 20 zapsaných dětí. Téměř každý rok žádají o výjimku z maximálního možné kapacity 15 dětí.

Na školní rok 2017/2018 mají prozatím nedostatečný počet dětí pro povolení otevření přípravné třídy. To však paní učitelka nepovažuje za směrodatné, protože během hlavních prázdnin a na začátku září rodiče žádají o zařazení do přípravné třídy. Tuto zkušenost mají již několik let. Během zápisu a po zápisu do 1. třídy je zapsaných kolem 9-10 dětí. Toto číslo však o hlavních prázdninách narůstá.

Do přípravné třídy jsou zapsané děti nejen ze spádových obcí, ale i z okolních obcí. Mají zde zapsanou jednu dívku z obce, která patří do jiného kraje. A její obec spadá do působnosti jiné základní školy. Během doby trvání přípravné třídy byly asi 3-4 děti, které byly z jiné spádové oblasti. Z toho dvě děti poté nadále navštěvovaly základní školu Velvary.

Složení třídy

Složení třídy od loňského školního roku již paní učitelka nevede v patrnosti z důvodu zrušení podmínky, kdy pro přijetí do přípravné třídy bylo nutné sociální znevýhodnění. Toto je od školního roku 2016 zrušeno. V předešlých letech bylo vždy kolem pěti dětí ze sociokulturně

znevýhodněného prostředí (romské etnikum a děti cizinců). Ostatní děti byly ze sociálně znevýhodněného prostředí.

Paní učitelka při práci využívá asistentku. Je to asistentka pedagoga pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami. Ve třídě mají chlapce s odlišným mateřským jazykem, romské děti, děti s lehkým mentálním postižením.

Výhody přípravné třídy

„Adaptace na školu. Seznámení s prostory základní školy. Možnost využívat vybavení tříd na 1. stupni (interaktivní tabule, tělocvična, hudebna, vše, co škola nabízí). Propojenost s 1. stupněm, hlavně společné akce, výlety.

Seznámení s režimem přestávky, hodiny. Paní učitelka se snaží striktně dodržovat hodiny a přestávky. S tím, že o přestávkách děti svačí, odpočívají a v hodině pracují nebo si hrají. Tím se učí školním návykům.

Paní učitelka má již zaběhnutý denní režim. „První hodinu mají děti volné hry, avšak čím více se blíží konec školního roku, tím více se dětem zkracuje doba určena pro volnou hru. Hlavním důvodem, je to, že děti již volná hra tolik nenaplňuje. Čím jsou děti starší, tím více vyžadují systematickou práci. Nyní v měsíci květnu je již doba pro volnou hru zkrácena na dobu 15–20 minut. Poté přicházejí na řadu organizovanější hry a činnosti.“

Přesto paní učitelka zastává názor, že volný čas je pro děti velmi důležitý. „Je to téměř stejný režim jako mají v MŠ, jen je dopoledne trochu jinak rozložené. Dítě v přípravné třídě není o nic okradené.“ A z toho důvodu se paní učitelka domnívá, že je důležité, aby v přípravné třídě pracovala paní učitelka, která měla praxi v mateřské škole.

Školní stavování. „Je velký rozdíl mezi dětmi, které navštěvovaly přípravnou třídu a které navštěvovaly mateřskou školu. Děti z přípravné třídy již vědí, jak se mohou pohybovat ve školní jídelně.“

Finanční gramotnost. „Děti si mohou ve školní jídelně během velké přestávky koupit malou svačinu, školní mléko, učí se tím hospodařit s penězi.“

Sociální adaptace a čas. „Seznamují se se staršími dětmi v prostředí školy, s používáním školních potřeb, zodpovědnost za své věci, jako je školní penál, školní batoh, ukládání svých výtvarů a pracovních listů do svého portfolia.“

„Také je zde dostatečný čas a prostor na docvičení oslabených dovedností.“ V tomto bodě spatřuje paní učitelka výhodu oproti režimu v mateřské škole, kde je čas pro řízenou činnost „pouze“ v dopoledních hodinách, před pobytem venku, tedy čas okolo 20–40 minut. „V přípravné třídě je na tento styl práce mnohem více času. A pracovat můžeme i při pobytu venku. Máme vhodné venkovní prostředí, které je vybaveno altánem, kde můžeme pracovat, malovat, sportovat. Toto vše je v blízkém okolí školy.“

Nevýhody přípravné třídy

Střídání kolektivu. Z pozice učitelky je velkou nevýhodou střídání kolektivu. Na 1. stupni základní školy, ale někdy i v mateřské škole je běžné, že má paní učitelka třídu více let. Oproti tomu se v přípravné třídě kolektivů každý rok mění. Během 1. pololetí si paní učitelka naučí kolektiv na svůj styl učení, děti si na něj zvyknou. A v září začíná tento proces od začátku. „To je na této práci únavné. Za celých těch sedm let, kdy v přípravné třídě pracuji, jsem z toho unavená.“

Syndrom vyhoření. „Je zde velká kumulace dětí se speciálními vzdělávacími potřebami, především děti s ADHD. Každý rok je ve třídě 4-5 dětí s ADHD. K tomu v letošním roce přibylo i autistické dítě. Dochází zde ke kumulaci všech možných problémů, jsou zde děti úzkostné, plačtivé. Toto je velmi náročné na psychiku učitelky přípravné třídy, pokud v ní pracuje delší dobu.“

Jako ideální by viděla paní učitelka variantu, kdy by měla přípravnou třídu a pokračovala se stejným kolektivem a s nově přijatými dětmi v 1. třídě.

Vyšší procento dětí se speciálními vzdělávacími potřebami. Paní učitelce se zdá, že „problémové“ děti směřují mateřské školy do přípravné třídy. „Přípravná třída připadá mateřským školám jako záchraná stanice, kde se něco změní, kde se vše spraví. Na myslí má především děti, které jsou něčím zvláštní, ale z mateřské školy nejsou diagnostikovány. V přípravné třídě musí během jednoho roku proběhnout diagnostika dětí, potvrzení od lékařů a poradenských zařízení.“

„Do přípravné třídy přicházejí problémové děti, autisté, děti s ADHD, ty pak většinou dostávají v 1. třídě medikaci.“ Z pohledu paní učitelky je kamenem úrazu velmi špatná spolupráce mateřské školy a přípravné třídy. To však může být podle názoru paní učitelky pouze problém jejich konkrétní školy.

Spolupráce s rodinami romských dětí. „Většina dětí romského etnika má velmi slabé všeobecné znalosti, velmi špatné hygienické návyky. Obtížně rozumí obsahu řeči a mají slabou slovní zásobu. Docházka těchto dětí do přípravné třídy se samozřejmě nedá zobecňovat. Ale povětšinou je docházka velmi nepravidelná a nízká.“ Paní učitelka zjišťovala důvody nízké docházky do přípravné třídy a zjistila, že děti chodí velmi pozdě spát. „Děti, které jsou starší, se budí samy, jdou si koupit svačinu a jdou do školy. Chybí dohled nad dětmi. Když se dítě nevbudí, tak do školy nejde. Další zkušenost s romskými dětmi je taková, že i přesto, že s dítětem z přípravné třídy byli rodiče v poradenském zařízení, získali asistenta do 1. třídy, ale do 1. třídy nastoupily děti v jiné škole z důvodu stěhování. Spolupráce s rodiči je problematická.“ Paní učitelka vidí jako možnou variantu zlepšení docházky v přípravné třídě a tím i možnou spolupráci s rodinami v zavedení povinného posledního ročníku předškolního vzdělávání.

Spolupráce s poradenskými zařízeními. „Jako velmi důležitou vnímám spolupráci mezi poradenským zařízením, školou a rodiči. Z mé zkušenosti je patrné, že mnohdy poradenská zařízení vyhoví přání rodičů, kteří si přejí, aby jejich dítě nastoupilo do 1. třídy i přes doporučení odkladu školní docházky paní učitelkou. Tyto kroky vedou ke snížení důvěry mezi rodiči a paní učitelkou.“

Nízká informovanost. Paní učitelka tvrdí, že: „Je nízká informovanost a málo odborné literatury. Ke mně se dostane jen velmi málo informací z MŠMT o přípravné třídě. V tomto se na přípravné třídy nemyslí. Pokyny pro práci v přípravné třídě, metodiky a odborné literatury zaměřené pouze na přípravnou třídu téměř neexistují anebo jsou velmi zastaralé.“

Například bod z legislativy, který zní: že by přípravná třída neměla suplovat vzdělávání v mateřské škole, si paní učitelka nedokáže dobře zdůvodnit, vysvětlit a nechápe jeho pravý význam. Nikde však nelze dohledat vysvětlení tohoto bodu. A vzhledem k tomu, že přípravná třída vzdělává podle RVP pro předškolní vzdělávání, tak neví, co má znamenat suplování mateřské školy. O jakýchkoli změnách v legislativě je malá informovanost ředitelů ZŠ a učitelů přípravných tříd.

Paní učitelka hovoří takto: „Jestliže jsem tvořila ŠVP pro přípravnou třídu, musela jsem si jet na seminář, ani na vysoké školy mi neporadili, jak tvořit ŠVP pro přípravnou třídu. Tyto věci velmi chybí.“ Vše si musí paní učitelka tvořit a hledat sama, např. všechny diagnostiky.

„Když přijdou informace týkající se předškolního vzdělávání, tak tyto informace k ředitelům a ředitelkám mateřských škol dorazí. Ale do základních škol a do přípravných tříd tyto informace již nepošlou. Je malá informovanost základních škol o změnách v legislativě týkající se přípravných tříd.“ Tyto informace získává od kolegyně a kamarádek z mateřských škol. Anebo si informace dohledává sama.

Legislativa

Měnicí se legislativu vnímá paní učitelka takto: „Měnicí se legislativa zničí přípravnou třídu, protože to, co bylo striktně vyžadováno a bylo za nedodržení trestáno, tak najednou je povoleno. V jednu chvíli se to za žádnou cenu nesmí, pak se to zase smí. Prostě to nemá řád a systém. Omezení se striktně mění.“

Nyní se paní učitelka obává, že i přesto, že jsou zavedenou přípravnou třídou, která má velmi dobré jméno, může se díky omezení v podobě přijetí dětí pouze s odkladem školní docházky stát, že se přípravná třída neotevře, že nenaplní minimální kapacitu 10 dětí. A podle slov paní učitelky: „Je škoda něco rušit, když je to na této škole takhle dlouho a má dobré jméno.“

Rodiče a veřejnost

Podle slov paní učitelky: „Povědomí o přípravné třídě je zkreslené, a to právě z těchto důvodů: první přípravné třídy byly pro děti ze sociokulturně znevýhodněného prostředí a toto mají rodiče stále zafixováno. Ve školním roce 2015 se toto změnilo. Od roku 2015 mohou navštěvovat přípravnou třídu všechny děti, ale v povědomí rodičů zůstává, že je pouze pro děti ze sociálně znevýhodněného prostředí. Další změna je, že již nesmí děti pětileté. A opět v povědomí rodičů je, že je i pro pětileté děti. A se zavedením povinného posledního ročníku předškolního vzdělávání se zvyšuje poptávka rodičů, umístit dítě do přípravné třídy. Toto není dobré. Co se týká rodičů, je to matení rodičů.“

„Rodiče mají často zkreslené představy o tom, co se děje v přípravné třídě. Rodiče často mají představu o tom, že se v přípravné třídě děti učí písmenka. Že se jedná o jinou formu, než je v mateřské škole.“

„Práce v přípravné třídě je vzdělávání intenzivnější a je ho trochu více, protože zde je na to prostor. V mateřské škole může být také vzdělávání velmi intenzivní, ale oni nemají tolik prostoru a času.“

Ideální přípravná třída

Podle paní učitelky by mohla vypadat nějak takto: „Přípravná třída pro děti pětileté i s odkladem školní docházky. Pro všechny děti, u kterých mají rodiče zájem, aby se vzdělávaly v přípravné třídě. Tím se docílí, že jsou děti promíchané, třída je heterogenní. A mohou si zopakovat rok v přípravné třídě. Když je v přípravné třídě dítě s odkladem školní docházky, kterému se nikdo nevěnoval např. v grafomotorice, tak za rok nestihne vším projít a zdokonalit se. A maximální počet dětí v přípravné třídě by byl vhodný do 15 dětí. To, že se změnilo, že není nikde udán strop, tedy maximální počet dětí ve třídě, je špatně.“

„Ideálně by mohla být přípravná třída alternativou mateřské školy. A bylo by zcela na rodičích, jaký typ instituce si zvolí.“ Proto si paní učitelka myslí, že omezení jsou nesmyslná. „Jsou stále nějaká omezení a tato omezení se často mění. Chybí jednotná koncepce.“

„V době vzniku přípravných tříd, kdy byly určeny pro romskou komunitu, naše obec neměla silné zastoupení této minoritní skupiny, a proto měla problémy s otevřením této třídy. Od té doby se romská komunita stále zvětšuje a nyní je to již zcela jinak. Do přípravné třídy dochází však jen malé procento dětí romského etnika.“

5.5 Charakteristika 3. místa šetření

Přípravná třída při Základní škole Kladno

Třetí škola, ve které byl realizován rozhovor, byla přípravná třída při základní škole v Kladně. Rozhovor poskytla paní učitelka přípravné třídy. Rozhovor, který byl domluven i s panem ředitelem, se nakonec neuskutečnil z důvodu velké vytíženosti pana ředitele.

Charakteristika města

Kladno je statutární město ve středních Čechách. Je největším městem ve Středočeském kraji s téměř 70 tisíci obyvateli.

Město je známé svou těžbou černého uhlí, výchovou hokejistů a známá je také firma POLDI, která se zabývá výrobou oceli.

Ve městě je 32 pracovišť mateřských škol, 19 základních škol, 2 gymnázia, 9 středních odborných škol a učilišť, 3 vyšší odborné školy a 1 vysoká škola – České vysoké učení technické – Fakulta biomedicínského inženýrství Kladno.

Charakteristika školy

Jedná se o základní školu úplnou se školní jídelnou, družinou a školním klubem. Kapacita základní školy je 600 žáků, v průměru navštěvuje základní školu kolem 250 žáků. Škola má 15 tříd a zřizuje i přípravnou třídu. Ve škole se vzdělává kolem 80 žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, většinou se zdravotním postižením, kolem 60 z nich se vzdělává podle individuálního vzdělávacího plánu.

Charakteristika přípravné třídy

Třída se nachází v prvním patře hlavní budovy školy. Je vybavena vhodnými lavicemi, velkým kobercem a relaxačním koutkem, kde je umístěn dětský gauč a deky. Třída je vybavena dostatkem hraček, pomůcek, didaktických her, společenských her a velkou televizí, která je využívána pro vzdělávací účely.

Výuka probíhá od 8:00 do 11:40 hod., děti mají možnost navštěvovat školní jídelnu a odpolední školní družinu od 11:40 do 17:00 hod. Mají možnost využívat učební pomůcky a názorný obrazový materiál 1. stupně základní školy.

Režim dne

8.00 – 8.30 - Volná činnost.

8.30 – 9.15 - Řízená činnost, pracovní činnost, školní činnost.

9.15 – 10.00 - Svačina, hygiena (čištění zubů).

10.00 – 10.30 - Herní činnosti (př. Hra Pan čáp ztratil čepičku, ...).

10.30 – 11.30 - Pobyt venku.

11.30 – 12.00 - Příprava na oběd, oběd, předávání rodičům.

Přestože se přípravná třída nachází v budově základní školy, nedodrží zvonění. Děti se naučily na zvonění nereagovat. Jsou naučeny pouze na první a poslední zvonění. Děti se schází u hlavních dveří v přízemí budovy školy. Paní učitelka si děti přebírá přímo od rodičů.

V 8.00 se s prvním zvoněním přesouvají do své třídy v prvním patře. Poté mají program podle svého režimu. V 11.45 je poslední zvonění. To je pro děti signál, kdy se přesouvají do školní družiny, nebo je paní učitelka odvádí k hlavnímu vchodu a děti buď odchází samy, nebo si je vyzvedávají rodiče. Je jen několik málo dětí, které odchází samy. Většinu dětí si vyzvedávají rodiče u hlavních dveří budovy školy, od paní učitelky.

Pohled paní učitelky přípravné třídy

Paní učitelka pracuje v přípravné třídě pátým rokem. Vzdělání paní učitelky je magisterské vzdělání pro 1. stupeň.

„Přípravnou třídu se daří otevřít každým rokem. Přesto každý rok bojujeme o to, sehnat minimální počet dětí, aby mohl ředitel školy zažádat o otevření přípravné třídy. V průběhu

hlavních prázdnin se zájem o přípravnou třídu intenzivně zvyšuje, a poté je problém všechny děti přijmout. To je velký problém, protože v době kdy musíme podle platné legislativy zažádat o otevření přípravné třídy, je počet dětí pod hranicí minima pro otevření třídy. Proto téměř každý rok žádá pan ředitel o výjimku, aby mohl zažádat o otevření přípravné třídy v pozdějším termínu.“

„Za posledních pět let je kapacita třídy patnácti děti vždy naplněna. A ještě 2–3 žádosti jsou z kapacitních důvodů odmítnuty.“

Složení třídy

„Děti s romským etnikem tvoří každý rok většinu třídy. Anebo se jedná o smíšené rodiny, kdy jeden z členů rodiny je romského etnika. Jiné děti přípravnou třídu téměř nenavštěvují. Děti se speciálními vzdělávacími potřebami nebo s nějakým handicapem ve třídě nejsou. Většina dětí, které navštěvují přípravnou třídu má logopedické potíže, ale to je jediný handicap. Jsou zde děti ze sociálně znevýhodněného prostředí.“ Pomoc pro děti ze sociálně znevýhodněného prostředí byla také hlavním důvodem zřízení přípravné třídy.

Využívání asistentky se v průběhu roku ukázalo jako neefektivní, a to z důvodu nízké docházky dětí do školy. V průměru je v přípravné třídě každý den kolem 7 dětí.

Paní učitelka má zkušenost, že např. v zimě chodí děti do přípravné třídy velmi málo a jako omluvu uvádějí velkou zimu. Jakmile paní učitelka oznámí rodičům, že půjde s dětmi ven sáňkovat nebo si hrát se sněhem, stane se, že děti druhý den do školy vůbec nedorazí. Celkově má paní učitelka dojem, že se rodiče romských dětí o své děti velmi bojí. V nedávné době chtěla paní učitelka zorganizovat výlet do ZOO Praha, ale rodiče se báli své děti na školní výlet pustit. Paní učitelka se domnívá, že to pramení nejen z finančních důvodů, ale spíše z důvodu strachu o své děti.

Paní učitelka má díky kolegyňám z 1. stupně porovnání zájmu rodičů účastnit se různých akcí a školních výletů. Oproti rodičům, kteří mají své dítě na 1. stupni, mají rodiče v přípravné třídě zájem, aby se jejich dítě podílelo na školních akcích. A paní učitelka nemá ani potíže s placením školních akcí a výletů. „Poté, co však přejdou děti do 1. třídy, je aktivita rodičů a zájem zcela odlišný. Domnívám se, že rodiče cítí, že v 1. třídě se již jedná o nutnost, to že „musí“. A že

v tuto dobu nad nimi dohlíží stát, oni musí plnit nějaké povinnosti, zatím co v přípravné třídě je vše zcela dobrovolné, nepovinné a jen na jejich vůli. V tuto chvíli jsou mnohem svolněji a otevřenější při řešení jakýkoliv problémů. A toto vnímám jako velký problém, který by se mohl vyskytnout od 1. září 2017. To již budou muset své děti do školy vodit povinně, a to bude velký zlom, protože s rodiči tohoto typu se poté bude mnohem hůře pracovat a spolupracovat.“

Výhody přípravné třídy

Paní učitelky v prvních třídách na této škole se domnívají, že je velmi znát, které dítě navštěvovalo přípravnou třídu. A to zejména u dětí romského etnika. To je pro paní učitelku přípravné třídy velká motivace. Protože v prvních třídách je také velké procento dětí romského etnika. Ale paní učitelka z 1. třídy na první pohled pozná, které dítě prošlo přípravnou třídou.

Nevýhody přípravné třídy

Paní učitelka žádné zásadní nevýhody přípravné třídy nevnímá. Na dotaz, zdali se nejedná o vyčleňování dětí romského etnika, odpověděla paní učitelka toto: „Nemyslím si, do přípravné třídy se dostanou i neromské děti a musím přiznat, že neromské děti na tom byly intelektově mnohem hůře než ty romské. Já jsem v podstatě ráda za ty romské děti.“

Rodiče

Na spolupráci s rodiči si paní učitelka přípravné třídy nemůže stěžovat, jak již vyplývá z předchozích odpovědí. Případá jí, že rodiče mají pocit, že nemusí, ale o to více chtějí. Stalo se jí, že rodiče, kteří byli velmi aktivní, možná až příliš, tak najednou po přestupu do první třídy nechtěli s paní učitelkou spolupracovat a byli velmi nepříjemní. A tomu paní učitelka z přípravné třídy nechtěla ani uvěřit. „Ale zřejmě je to proto, že rodiče potřebují, aby paní učitelka připravila děti na povinnou školní docházku. A v první třídě dojde ke zlomu, že musí. A jakmile „oni“ musí, tak jsou zatlačeni do kouta a ozývají se. Alespoň takový pocit z toho mám.“

Co paní učitelku mrzí, je, že jsou rodiče neupřímní. Dítě nedochází do školy. Rodič dítě omluví pro nemoc. Když se paní učitelka dětí zeptá, co jim bylo, dítě odpoví, že maminka neměla na svačinu. Paní učitelku mrzí ta nedůvěra k ní samé.

Legislativa

Největší problém pro paní učitelku nastal ve změně legislativy, kdy se zvýšil minimální počet 7 dětí ve třídě na 10 dětí. V tu chvíli musel pan ředitel zažádat na magistrátu města Kladna o výjimku v žádosti o znovu otevření přípravné třídy, kterou podali v pozdějším termínu. To je škoda, protože spousta rodičů přichází s žádostí o zařazení svého dítěte do přípravné třídy až v měsíci září.

Dalším problémem je pro paní učitelku změna legislativy, kdy je přípravná třída pro děti s odkladem školní docházky. Za paní učitelkou dochází rodiče a mají zájem, aby jejich dítě bylo zapsáno do přípravné třídy, a velmi negují, že je to pouze pro děti s odkladem školní docházky. Někteří rodiče měli zájem, aby přípravnou třídu navštěvovalo dítě čtyřleté. Paní učitelka jim vysvětlila, že musí rok počkat, že mohou přijmout dítě pětileté. A v době, kdy, již bylo dítěti pět let, je musela paní učitelka znovu odmítnout s tím, že se změnil zákon a že již nemohou přijmout ani dítě pětileté.

Paní učitelka vedla rozhovor s paní psycholožkou, protože ji tato problematika velmi zajímá. A paní psycholožka zastává názor, že je nesmysl, aby přípravná třída byla pouze pro děti s odkladem školní docházky. A tento názor slýchává paní učitelka i od odborníků ve svém okolí.

Paradoxem pro paní učitelku je to, že: „Děti, které mají zájem o přípravnou třídu, ale ze zákona je nemůžeme přijmout, řeší situaci tak, že volí jinou instituci v okolí, která ale není v rejstříku škol. Děti systematicky nevzdělává a nepřipravuje na školu. Nejedná se o profesionální přístup. Neznají pedagogické přístupy, nedokáží odborně diagnostikovat. A tím škola přichází o děti a vlastně i o budoucí prvňáčky. Protože většina dětí, která navštěvovala přípravnou třídu, zůstává na této škole a pokračuje v docházce do první třídy. Takže do první třídy přechází kolektiv, který se dobře zná. A to je to usnadnění nástupu povinné školní docházky, to je ten cíl přípravné třídy.“

Změna legislativy, kdy bude od 1.9. 2017 přípravná třída pouze pro děti s odkladem školní docházky, je pro paní učitelku velká nevýhoda, protože podle slov paní učitelky je rok krátká doba na to, aby mohla dítě diagnostikovat a popřípadě poslat do poradenského zařízení.

Někdy i přes veškerou snahu paní učitelky, kdy rodičům sama zajistí termín v poradenském zařízení, nicméně mnoho rodičů na vyšetření vůbec nedorazí. „A tento kolotoč se musí několikrát zopakovat. Když budou docházet pouze děti s odkladem školní docházky, je velmi krátká doba na to, toto vše zajistit. Rodiče často nemají trpělivost dovést začatou věc do konce.“

A ještě jedna věc, která trápí paní učitelku po změně legislativy, je, že se jí svěřili rodiče romských dětí, že své 5leté děti do mateřské školy nechtějí dát a nedají, nezapíší a budou situaci řešit individuálním vzděláváním. A z toho důvodu se paní učitelka domnívá, že za ten rok příliš velký pokrok děti neudělají. „A na vstup do povinné školní docházky nebudou připravené. Mnohem efektivnější by bylo, kdyby měly možnost navštěvovat přípravnou třídu.“ Tato změna je dle mínění paní učitelky krokem zpět a ne přínosem.

„Dokonce byli i rodiče, kteří tvrdili, že raději zaplatí pokutu, než aby dali své dítě do mateřské školy. Je velká škoda, když mají rodiče důvěru v tuto instituci, jim tento typ zařízení odepřít.“

Paní učitelka si posteskla: „Pro tento krok zpět pláčou pedagogové, rodiče, psychologové, ale tam „nahore“ to není vyslyšeno.“

Pan ředitel bývá podle slov paní učitelky v případě otevření přípravné třídy optimista, tak letošní rok je prý velmi na pochybách. Protože během zápisu bylo přijato 7 žádostí o zařazení dítěte do přípravné třídy.

Ideální přípravná třída

„Bez rozdílů všem dětem.“ Z úst paní učitelky zaznělo: „Myslím si, že každé dítě si zaslouží pomoc bez rozdílů etnika, náboženství a sociálního postavení. A pro děti pětileté i s odkladem školní docházky, tak to cítím.“

Paní učitelka se domnívá, že není nutný posudek od poradenského zařízení. Mohlo by to být zcela v kompetenci rodičů. Paní učitelka si pokládá otázku: „Proč mohou do přípravné třídy jen ti, co něco „neumí“, a ještě jim to poradenské zařízení musí potvrdit. Když mají rodiče zájem o takovéto zařízení, tak proč ne.“

5.6 Charakteristika 4. místa šetření

Spolek Vějíř Kladno

Čtvrté zařízení, ve které byl realizován rozhovor s paní učitelkou, byl spolek Vějíř Kladno.

Během rozhovoru s paní učitelkou vstoupil do třídy starší pán. Byl to otec paní učitelky a zároveň asistent v přípravné třídě. Rozhovor jsem vedla současně s paní učitelkou i asistentem. Proto na některé otázky odpověděl pouze asistent a na některé jen paní učitelka. Asistent mi poskytl velmi cenné informace o přístupu a spolupráci rodičů s ním i spolupráci s paní učitelkou. Velmi cenné informace se týkaly složení třídy a složitých životních situací jednotlivých rodin, jejichž děti dochází do přípravné třídy.

Charakteristika spolku

„Účelem spolku je práce s dětmi ohroženými sociálním vyloučením vedoucí k jejich lepšímu budoucímu společenskému uplatnění.“ (Vějíř, 2015)

Vějíř Kladno, z. s. byl ustanoven na počátku roku 2015. Vznikl díky manželům Čížkových z rodinné firmy PentaGen s. r. o. Tato firma se dlouhodobě zabývá charitativními projekty zaměřenými na sociálně či zdravotně znevýhodněné osoby. Spolupracuje s mnoha neziskovými organizacemi včetně Člověka v tísni o. p. s.

Činnost spolku Vějíř Kladno se soustřeďuje na práci s dětmi ze sociálně znevýhodněného prostředí, především na předškoláky a nově od září na děti od tří let věku, které se z nejrůznějších důvodů nemohou dostatečně připravit na školní a předškolní docházku. Pro tyto děti spolek zřizuje „přípravnou třídu“.

Pod vedením odborníků by měly svůj handicap srovnat a nastoupit do běžné základní školy nebo školky. Tím by děti mohly mít v budoucnu větší šanci na další vzdělávání a lepší pozici na trhu práce.

Od září 2016 organizuje Vějíř i doučování dětí přímo na základních školách.

Docházka do zařízení je pro děti bezplatná. Přesto však paní učitelka trvá na její důležitosti a motivuje rodiče k důslednosti týkající se pravidelné docházky. Klade si za cíl naučit rodiče určitému řádu, pravidelnosti. Proto je zařízení otevřené i prvních 14 dní o prázdninách a poslední týden v srpnu.

Složení třídy

Z 80 % se jedná o romské děti, dále děti cizinců. Především se jedná o děti z vyloučených lokalit a ubytoven. Většina dětí, které nejsou romského etnika, bydlí samo s matkou na ubytovně.

Instituce funguje teprve druhým rokem, rychle se však dostává do povědomí široké veřejnosti. Za dobu působení museli z nejrůznějších důvodů měnit své místo působení. Nyní se nachází v prostoru, který patří zakladatelům, a tudíž si mohou prostor upravovat podle svých potřeb.

„Zařízení se dostává do povědomí i ministerstva školství. Na návštěvě zde byl na konci svého úřadování ministr Jiří Dienstbier, který byl v tu dobu ministrem pro lidská práva, rovné příležitosti a legislativu a je předseda Legislativní rady vlády.“

V zařízení je zapsáno 25 dětí.

Zaměstnanci zařízení Vějíř

V zařízení pracují 3 paní učitelky, dva asistenti a jedna pomocnice. A praktikantky ze střední zdravotnické školy.

„Jedna paní učitelka je spíše taková vychovatelka pro malé děti. Druhá paní učitelka se zabývá individuálním vzděláváním. To znamená, že si každý den bere předškoláka a ½ hodiny se mu individuálně věnuje a diagnostikuje a rozvíjí jeho schopnosti a dovednosti. A já se věnuji všem předškolákům zároveň. Tvořím si týdenní plány, tak jako je to ve školkách.“

„Handicapem našeho zařízení je to, že děti mají velmi malou slovní zásobu a velmi malé všeobecné znalosti o světě. Rozvoj rozumových schopností je po velmi malých krůčcích. Rozvoj slovní zásoby je prioritní. Neustále musíme společně komunikovat, klást dětem otázky nechat je odpovědět a rozvíjet tak tím slovní zásobu.“

Paní učitelka a asistent mají vyšší odborné vzdělání se sociálním zaměřením. Ostatní mají středoškolské vzdělávání se sociálním zaměřením.

U dětí se paní učitelky nestřídají, kromě malých dětí. Pro zařízení je důležité, aby se do chodu zapojili i Romové. Proto do zařízení 1x týdně ve čtvrtek dochází paní romského původu a pracuje s nejmenšími dětmi. Tuto pomocnici vede paní učitelka a určuje jí náplň práce. Pomocnice nyní projde kurzem zaměřeným na vzdělávání dětí předškolního věku a bude se

zařízením nadále spolupracovat. A dalšími pomocnicemi jsou vždy 2 praktikantky ze střední zdravotnické školy, které dochází 1x týdně v pátek na 1 ½ hod. a vedou zde svou praxi.

Režim dne

Zařízení funguje od 7.30 hod. do 12.00 hod.

7.30 – 8.00 - Scházení dětí.

8.00 – 8.30 - Pohybové hry (hudebně pohybové hry, cvičení s dětmi).

8.30 – 9.00 - Vzdělávání ve třídě.

9.00 – 9.30 - Svačina, Hygiena.

9.30 – 11.30 - Pobyt venku.

11.30 – 12.00 - Hygiena, Příprava na odchod domů.

Pohled asistenta přípravné třídy

„Náplň asistenta je práce v terénu. Jedná se především o komunikaci s rodinou a spolupráci s ní. Dále doprovázím děti do zařízení a po „vyučování“ odvádím zpět domů. S rodinou se snažím navázat užší, ale profesionální vztah potřebný pro dobrou spolupráci. Rodině poskytuji informace o pokrocích dětí, pomáhám jim se sociální sférou. Neustále motivuji a podporuji rodiny k pravidelné docházce do zařízení. Pomáhám při zápisu k povinnému školnímu vzdělávání. Případně pomáhám vyřizovat a předávat informace z poradenských zařízení.“

Podle slov asistenta je nejtěžší prvních půl roku, kdy musí asistent navázat kontakt, vytvořit si vztah k rodině, která má často odmítavý postoj.

Asistent pedagoga dochází za rodinou domů, kde si vyzvedne děti a doprovází je hromadnou městskou dopravou do zařízení. A po ukončení vzdělávání je opět doprovází domů.

Velkou motivací pro asistenta je příběh dívky romského etnika, která byla nyní přijata k povinné školní docházce na základní škole, která je podle slov asistenta prestižní výběrovou základní školou a děti romského etnika jsou v ní spíše výjimkou. Z toho důvodu musel asistent

rodinu dlouze přemlouvat, aby k zápisu na tuto školu dívka mohla jít, protože rodina byla přesvědčena, že to nemá smysl. Asistent s paní učitelkou byli přesvědčeni o opaku, neboť si byli vědomi kvalit dívky, a rodiče přesvědčili, aby k zápisu zašli. Dívka byla úspěšně přijata bez jakýkoli potíží.

Tento úspěch byl velkou motivací pro rodinu. Rodina, především matka, má nyní zájem, aby i její další potomek navštěvoval zařízení Vějíř.

Podle slov asistenta je: „Zájem této rodiny o docházku do zařízení veliký, na druhou stranu nebyli schopni absolvovat lékařské vyšetření s mladší holčičkou, které jsem jim doporučoval. Dívka má viditelný zrakový handicap, rodina však nebyla schopna jít na vyšetření. Nakonec jsem musel rodinu na vyšetření doprovázet.“

„Zařízení navštěvují především děti z vyloučených lokalit a přesvědčit rodiče, že dítě má mít pravidelnou docházku do zařízení nebo i státní školky, je náročné.“

Asistent musí rodinu učit řádu, neustále jim musí opakovat, že je nutný režim dne. Že by dítě mělo mít svůj stůl, pastelky, chodit pravidelně spát. Často se asistentovi stává, že když dorazí vyzvednout dítě v 7.45 z rodiny, dítě ještě spí a rodiče ho nechtějí budít, s výmluvou, že půjde druhý den. V tu chvíli musí být asistent důsledný a trvat na probuzení dítěte a docházce do zařízení. „Jinak by všechno úsilí bylo zbytečné. Rodiče mají velmi slabou výdrž v pravidelnosti. Někdy i v afektu odhlásí své dítě ze zařízení. Z toho důvodu je přínosná spolupráce s prarodiči. Někdy má vůdčí postavení babička, jinde je to dědeček, který má důležité postavení v rodině a určuje její chod. Proto je důležité si získat náklonost těchto osob.“

Rodiče si uvědomují svoje postavení ve společnosti. Asistentovi si stěžují, že: „Nechtějí, aby jejich děti dopadly stejně jako oni. Chtějí, aby se jejich děti měly lépe. Jejich snem je například, aby jejich dcera byla pošťačkou. Přesto však velkým problémem zůstává vytrvalost v docházce.“

A dalším problémem je zapojení se rodičů do pracovního poměru. Asistent nabízí rodičům pracovní pozici ve firmě, kde berou bez rozdílu na etnicitu všechny, kdo projeví zájem pracovat. Jedná se totiž o americkou firmu, která si potrpí, na poskytování rovných příležitostí. Přesto v sobě rodiče mají zakořeněno, že: „Cikány nikde nepřijmou.“ A rádi se na to vymlouvají.

Velkým posunem pro asistenta i paní učitelku za ty dva roky je posun v péči o děti. První rok v tomto zařízení bojovali s velkým výskytem vši. Letošní rok je podle slov paní učitelky mnohem lepší. Děti chodí do zařízení upravenější.

Jako velkou výhodu vidí asistent svůj věk. K tomu říká: „Já si mohu dovolit, to co mladší ne. Za prvé všichni vědí, že jsem bývalý voják. A za druhé to s nimi po dobrým ne vždycky jde. Většinou ano, ale jsou chvíle, kdy se jim prostě zatmí před očima a jim se nechce vstávat, jim se nechce nic dělat a začnou být sví a začnou vše negovat. V tu chvíli na ně platí, to, že na mě si zvyšovat hlas nebudou, to budu já na ně, ale ne tím, že já budu křičet na ně, ale že jim dám argumenty.“

„Někdy musím použít jejich slovník vulgárních slov a říct jim, že na jejich křik není nikdo zvědavý. A to na ně velmi platí. A za další mám pedagogicko – psychologické vzdělání.“

Tato práce je pro asistenta velmi zajímavá. Ale nebaví ho zastávat pouze to, co má napsáno v popisu práce, a to je doprovod dětí do zařízení a zpět. „A to se musím přiznat, v tomto jsem neukázněný, jsou věci, u kterých nebudu žádat souhlas někoho z vedení. A když to považuji za dobré, tak to prostě udělám.“

Asistent má dobré kontakty s jednou paní ředitelkou mateřské školy, kde je vysoké procento dětí romského původu. A jsou spolu domluveni, že děti, které se do mateřské školy nedostanou z kapacitních důvodů, zažádají o individuální vzdělávací plán a přitom budou docházet do zařízení Vějíř. Do mateřské školy budou docházet pouze na přezkoušení, tak se domluvili s mateřskou školou, že budou řešit povinné předškolní vzdělávání.

Zařízení Vějíř spolupracuje se školkou, jsou domluveni, že jim školka dá podklady, kdy se má dítě dostavit na přezkoušení a oni dohlédnou na to, aby rodiče na domluvenou schůzku dorazili. Dále se s mateřskou školou domluvili, že každému dítěti vytvoří vlastní portfolio, kde jim budou zakládat kresby, pracovní listy a ostatní práce, které s dětmi vytvoří. A toto portfolio si s sebou vezmou do mateřské školy připřezkoušení.

Jiná mateřská škola volala do zařízení Vějíř, že mají již naplněnou kapacitu a nemají místo pro děti z Vějíře k povinnému předškolnímu zařízení. Paní učitelka volala na město a hledala řešení problému. Na městě ji oznámili, že mateřská škola musí mít místo, že musí vzít dítě i nad rámec. Ze slov paní učitelky vyplývá, že školky mnohdy neví, jak mají postupovat. Nakonec dítě přijali k individuálnímu vzdělávání a dítě bude nadále docházet do zařízení Vějíř.

Komunikace s rodiči

Pro komunikaci nejvíce využívají sociální sítě. Ze zjištění asistenta má téměř každá rodina počítač. „Oni nemají peníze na jídlo, ale počítač má velké množství Romů. Proto zařízení Vějíř založilo stránku na sociální síti. Tím se zařízení dostává do širšího povědomí a mezi ostatní Romy a to díky sdílení fotek z akcí třídy. Oni nemají příliš zájem o hledání informací na internetu, ale udržují kontakt na sociálních sítích.“

Akce zařízení

Díky docházce do zařízení se mnoho dětí poprvé podívá do ZOO, na divadelní představení, na dopravní hřiště a podobně. Zařízení se snaží během roku zajistit několik výletů a účastní se různých výstav a setkání. A jako motivace pro rodiče slouží to, že dítě, které má pravidelnou docházku do Vějíře, jede na výlet, do divadla či na jinou akci zcela zdarma. U hlavního vchodu visí na nástěnce papír, kde paní učitelka každý den zaznamenává docházku dítěte. Ostatní rodiče se tak mohou povídat, kdo z dětí má pravidelnou docházku do zařízení a podle slov paní učitelky je tento způsob zveřejnění pro některé rodiče motivující.

Pohled paní učitelky zařízení Vějíř

Do zařízení dochází především děti rodičů, kteří do takového zařízení nebo i státního zařízení nikdy nedocházeli. Proto je pro ně důležité si zvyknout na režim, to je zcela zásadní cíl pro paní učitelku.

„V zařízení je momentálně zapsáno 25 dětí. Je to však číslo, které se během roku mění. Někteří se odstěhují, jiní přistěhují a jiní to třeba vzdají.“

Ze zjištění a zkušenosti paní učitelky vyplývá, že jeden rok je příliš krátká doba pro všestranný rozvoj dítěte a hlavně nácvik pravidelné docházky do zařízení. Z toho důvodu rozšířili nabídku a nabízejí vzdělávání i pro děti mladší 5 let. Zařízení je v současné době pro děti převážně od 3 let, do nástupu povinné školní docházky.

Pro paní učitelku je velmi důležitý kontakt s rodiči nebo celou rodinou. „Nestačí mi předat dítě, potřebuji s rodinou mluvit poučit je, co mají s dítětem doma dělat. Že nemá smysl, aby dítě bylo

doma, že je důležité, aby do zařízení docházely. Dále jim předávám informace, kam a na koho se mohou obrátit, když mají nějaký problém.“

Nejčastější problémy, které rodiny řeší, se týkají financí. Neumí hospodařit s penězi a často potřebují pomoci s vyplňováním různých žádostí. Rodiče často nerozumí čtenému textu. Umí ho přečíst, ale nerozumí obsahu textu.

Paní učitelka také s rodiči řeší, jakou svačinu dát dětem. „Dříve dávali rodiče dětem peníze, aby si něco koupily.“ Paní učitelka je nabádá, aby dětem dávali svačiny. „Pro tyto rodiny je typické, že se u nich nesnídá. V romských rodinách to funguje tak, že první se nají chlapi, jako živitelé, poté zbytek rodiny, kdy už toho mnoho nezbyde a nebo již musí děti odejít do školy.“

Dalším důležitým faktorem zařízení je, že si zařízení zakládá na spolupráci s dětmi i poté, co nastoupí povinnou školní docházku. Jednou týdně dochází paní učitelka za dětmi do základních škol a doučuje tam děti, které navštěvovaly zařízení Vějíř a postupně se přidávají i další děti, které mají zájem o doučování.

Před zápisem k povinné školní docházce, dělají v zařízení Vějíř tzv. „cvičný zápis“. V komisi jsou zakladatelé zařízení (manželé). Pro děti je to podle slov paní učitelky dobrá zkušenost, odbourávají tím stres z cizích osob a pro zakladatele je to ověřování kvality práce zaměstnanců. A zjištění, jaký posun udělaly děti od začátku školního roku.“

Pro zařízení je dlouhodobý záměr takový: „Být v kontaktu s dětmi od 3 let až do 3. třídy a sledovat jejich další vývoj.“

Zápis do zařízení

První rok probíhal zápis do zařízení Vějíř tak, že paní učitelka obcházela ubytovny a přemlouvala rodiče, aby to zkusili, že se dětem v zařízení bude líbit. V průběhu letošního roku se rodiče hlásí již sami. Pan asistent měl zkušenost, že ho v autobuse oslovili Romové, které neznal, a měli zájem o zapsání svého dítěte do zařízení. Někteří rodiče poté skutečně dítě zapsali, jiní projevíli zájem, ale dítě již nepřihlásili.

Pevný termín zápisu zařízení nestanovuje. Ale v průběhu měsíce srpnu paní učitelka pojedje na ubytovny, aby rodičům připomněla, že poslední týden v srpnu mají již otevřeno a zároveň nabídla i novým rodičům tento typ zařízení.

„V Kladně jsou různé ubytovny, různě vybavené. Některé fungují dobře a některé jsou v nevyhovujícím stavu a patří mezi problematické. Jedná se například o jednu ubytovnu, která je vyloučenou lokalitou. Děti zde mají zhoršené podmínky dopravy a tím je snížena i pravidelnost docházky. Když se k nim asistent nedopraví, děti do zařízení sami nedorazí.“

Z tohoto důvodu zařízení spolupracuje se zařízením Člověk v tísni, které sídlí rovněž na Kladně. Zaměstnanci ze zařízení Člověk v tísni dochází za rodiči do ubytoven a pomáhají mapovat životní situaci rodin. Společnost Člověk v tísni se také podílí na finanční podpoře zařízení Vějíř. Mají mezi sebou dohodu, kdy se střídají při placení výletů a akcí zařízení Vějíř.

Velká spolupráce probíhala v době, kdy se na mnoha ubytovnách vyskytla infekční nemoc žloutenka. Organizace Člověk v tísni o této skutečnosti informovala zařízení Vějíř. Obě zařízení se snaží si vyjít vstříc a spolupracovat.

SHRnutí POZNATKŮ Z PROVEDENÝCH PŘÍPADOVÝCH STUDIÍ

Cílem diplomové práce bylo zjistit, jak ředitelé a pedagogové vnímají uplatnění přípravných tříd ve svých školách.

Hlavním cílem vlastního šetření bylo zmapovat vývoj přípravných tříd v několika školách Středočeského kraje pomocí kvalitativní metody, design vícepřípadové studie. Na základě rozhovorů s – ředitelkou, ředitelem a učitelkami, studia dokumentů a přímého pozorování zmapovat vývoj přípravné třídy ve třech odlišných školách a jednom soukromém zařízení.

Výsledek šetření můžeme shrnout do 3 oblastí. První oblastí je složení třídy a pojetí výuky – na co se paní učitelky zaměřují, jak třída funguje. Druhou oblastí je význam přípravných tříd a jejich legislativní ukotvení z pohledů jednotlivých škol. A třetí oblastí je budoucnost přípravných tříd a představa o tom, jak by měly ideálně fungovat.

Složení třídy a její pojetí

Zajímavým zjištěním byla velká odlišnost složení dětí jednotlivých přípravných tříd. Zdá se, že záleží na tom, kde je přípravná třída zřízena, zdali se jedná o obec či o velké město. Čím menší obec školu zřizuje, tím pestřejší složení třídy je. V první výzkumné studii, kde je zřizovatelem školy obec, jsou děti z největší části předškoláci a děti s odkladem školní docházky jsou spíše výjimkou. Ve druhé případové studii, kde zřizovatelem je menší město, je třída místem, kde velký podíl dětí tvoří děti s nejrůznějším handicapem. Vyšlo najevo, že jsou zde takové děti, s kterými si místní mateřská škola nedokáže poradit. A zároveň z rozhovoru s paní učitelkou vyplynulo, že o přípravnou třídu zde rodiče jeví větší zájem než o zápis dítěte do mateřské školy. Ve třetí studii, která byla realizována ve velkém městě, je přípravná třída určena z drtivé většiny dětem ze sociálně znevýhodněného prostředí. Téměř celá třída je tvořena dětmi romského etnika. Poslední studie byla prováděna v soukromém zařízení, které sídlí také ve velkém městě a zaměřuje se rovněž na děti ze sociálně znevýhodněného prostředí, zejména na děti z vyloučených lokalit a ubytoven. Jedná se o děti romského etnika, děti cizinců nebo děti matek samoživitelek, které by bez aktivní podpory pracovníků Vějíře předškolní zařízení vůbec nenavštěvovaly.

Pojetí přípravné třídy z pohledu učitelek je na drobné odchylky totožné. Paní učitelky se zaměřují především na rozvoj oslabených funkcí, především rozvoj sluchového a zrakového vnímání, na rozvoj grafomotorických dovedností, rozvoj jazykových schopností, ale nezapomínají ani na rozvoj pohybových dovedností a prostor pro volnou hru dětí. Velký význam paní učitelky přikládají individuální péči. Z jejich výpovědí je tento přístup snadněji splnitelný díky malému počtu dětí v přípravné třídě oproti většímu počtu dětí v třídě mateřské školy.

Zajímavým zjištěním také byla míra ovlivnění práce přípravné třídy předchozím zaměstnáním paní učitelky. I když režim dne byl obdobný u všech zařízení, do značné míry byl ovlivněn zkušenostmi paní učitelky z předchozí praxe. Z rozhovorů vyplynulo, že všechny paní učitelky měly vysokoškolské vzdělání. Paní učitelky, které mají vzdělání v oboru předškolní pedagogiky a dříve pracovaly v mateřské škole, si s sebou nesly režim dne, pedagogické metody a formy práce, které uplatňovaly v mateřské škole a nyní i v přípravné třídě. Paní učitelky, které mají vzdělání pro 1. stupeň nebo které mají vzdělání v oboru speciální pedagogika, vedly přípravnou třídu více školsky. Ukázalo se, že ač tyto paní učitelky nedodržují například zvonění, jako je na základní škole, je práce ve třídě více řízena, častěji paní učitelky zařazují pracovní listy než paní učitelky s praxí v MŠ, které dávají větší prostor pro hru a manipulativní činnosti. Dalším zjištěním bylo nevelké povědomí o práci paní učitelek v mateřské škole. Paní učitelky, které nikdy nepracovaly v mateřské škole, často uváděly, že si děti v mateřské škole více hrají a aktivity jsou volnočasové. Z jejich rozhovorů vyplývá, že mají malé povědomí o kvalitách vzdělávání v mateřské škole. A možná z důvodu zkušenosti pouze se školsky vedenou prací, vedou činnosti v přípravné třídě více školsky a volné hře a manipulativním činnostem nepřikládají takový význam. Oproti tomu, paní učitelky, které mají zkušenost s prací v mateřské škole, nevnímají mateřskou školu podružněji než přípravnou třídu, ale spíše jako její možnou alternativu.

Paní učitelka ze soukromého zařízení, která má vzdělání sociálního směru, hledá inspiraci v režimu dne a přístupu z mateřské školy. Práce v soukromém zařízení se zaměřuje více na spolupráci s rodiči, než je tomu v přípravné třídě základní školy. Je zde více podporován zájem rodičů o docházku dětí do zařízení různými výhodami. Také je zde vyšší vzájemná spolupráce a komunikace mezi rodiči a paní učitelkou či asistentem. Kontakt je v tomto zařízení více osobní. Tento přístup je nutný pro získání vyššího zájmu rodičů o vzdělávání svých dětí.

Význam přípravných tříd a jejich legislativní ukotvení z pohledů jednotlivých škol

Druhou oblastí je legislativní ukotvení a jeho dopady pro práci přípravných tříd. Z výpovědí ředitelů a pedagogů vyplývá totožný pohled na měnící se legislativu. Všichni dotazovaní se shodli na tom, že měnící se legislativa v takto krátkých obdobích má negativní dopad na mínění rodičů a veřejnosti o přípravných třídách. Vedení školy musí před rodiči každoročně obhajovat legislativní ukotvení. Protože rodičům chybí jistota a tradice, o kterou by se mohli opřít, jako je tomu například u mateřských škol. Zároveň se dotazovaní shodli na tom, že tímto přichází přípravné třídy o potenciální žáky těchto tříd, ale následně přichází o tyto žáky i celá škola. Z výpovědí vedení škol se mnoho rodičů obává přihlásit své dítě do přípravné třídy z důvodu vysokého procenta dětí romského etnika, ač na konkrétní škole netvoří děti romského etnika tak významnou část třídy. Mnoho rodičů má tedy stále zakotvené přípravné třídy v jejich prvotním pojetí. Mají malé povědomí o vývoji přípravných třídách. A ředitelé musí často rodičům vysvětlovat legislativní ukotvení přípravných tříd. Jaké děti do jejich třídy dochází a jak se ve třídě pracuje. Mnoho rodičů si myslí, že je přípravná třída vedena školsky. Z tohoto důvodu někteří rodiče nevolí přípravnou třídu, i když by byla pro jejich děti vhodným řešením. Mají obavu, že jejich dítě bude předčasně „zaškolené“. I to je problém, který ředitelé řeší s rodiči.

Každoročně také vedení škol bojuje s termínem, do kterého je nutné podat žádost o zřízení přípravné třídy a s tím spojený minimální počet zapsaných dětí do určitého data. Všichni dotazovaní se shodli bez výjimky na tom, že do stanoveného data pro odeslání žádosti o povolení zřízení přípravné třídy je velmi obtížně zajistit minimální počet přijatých dětí do přípravné třídy. Ukázalo se, že právě minimální počet dětí je určitá překážka pro otevření přípravné třídy. Někteří rodiče žádají o zařazení dítěte do přípravné třídy až v době hlavních prázdnin nebo i v měsíci září. Proto se ředitel i paní ředitelka shodli, že by velkou pomocí v této oblasti mohla být určitá úprava legislativy, ať již v podobě prodloužení termínu pro žádost o zřízení přípravné třídy nebo snížení minimálního počtu dětí ve třídě. Shodně se ukázalo ve všech třech základních školách, že v době hlavních prázdnin je zájem o zapsání dítěte do přípravné třídy vyšší, než je možná kapacita třídy, to je ovšem až po termínu žádosti o otevření přípravné třídy, proto někteří ředitelé žádají zřizovatele o výjimku z prodloužení doby podání žádosti o otevření přípravné třídy.

Soukromé zařízení Vějíř nemá určen žádný termín zápisu. Zaměstnanci sami obcházejí ubytovny a vyloučené lokality a nabízí jim tuto možnost vzdělávání. Někteří rodiče těchto dětí neumí číst nebo nerozumí čtenému textu, proto je nutný osobní kontakt a vysvětlení, jak zařízení funguje.

Význam přípravné třídy vnímají všichni dotazovaní jako pozitivní. Jako velký přínos pro děti. Největší výhodou spatřují všichni dotazovaní v malém počtu dětí ve třídě, který umožňuje větší možnost individuální péče. Další aspekt, který dotazovaní shodně zmiňují, je adaptace na školní prostředí. Adaptace na školní prostředí, která proběhne již v přípravné třídě, je usnadněním adaptace na první třídu základní školy. Další výhodou přípravné třídy vnímají především pan ředitel a paní ředitelka škol z hlediska zajištění budoucích žáků škol. Z velké části děti, které navštěvují přípravnou třídu, nadále pokračují v docházce na této škole.

Jako nevýhodu vidí pan ředitel ve finanční náročnosti přípravné třídy, a to zejména díky nákupu pomůcek, které slouží „pouze“ jedné třídě. Jako další nevýhodu vnímá setkávání se dětí z přípravné třídy a žáků druhého stupně. V tomto ohledu se domnívá, že je zde vyšší pravděpodobnost úrazů při setkávání na chodbách. Jedna paní učitelka spatřuje nevýhodu práce v přípravné třídě ze svého profesního hlediska v tom, že se každoročně tvoří nový kolektiv a paní učitelka učí děti režimu dne a školním návykům každoročně znovu. A s tím má paní učitelka spojenou další nevýhodu a tou je možný syndrom vyhoření. Do značné míry je tento postoj paní učitelky ovlivněn složením třídy. Třída paní učitelky je tvořena z velké části dětmi s nějakým handicapem.

Jako nevýhodu vidí dvě paní učitelky v malé nabídce odborné literatury týkající se výhradně přípravné třídy. A nízká informovanost týkající se právě legislativních změn. Informace, které se dostanou k ředitelkám/ředitelům mateřských škol se ve většině případů nedostanou k ředitelkám/ředitelům základních škol, kde přípravnou třídu zřizují.

Ostatní dotazovaní se shodli na tom, že nevnímají žádné nevýhody přípravné třídy.

Budoucnost přípravných tříd a jejich optimální fungování

Třetí oblastí je budoucnost přípravných tříd a jejich optimální fungování. Z rozhovorů vyplývá, že ani dobré jméno, které si přípravné třídy vybudovaly na jednotlivých školách, nezabrání obavám, které mají ředitelé i učitelé z budoucnosti přípravných tříd. Pan ředitel i paní ředitelka, s kterými jsem vedla rozhovor, se shodli na tom, že nabývají dojmu, že z legislativního hlediska se jedná o postupné rušení přípravných tříd. A to z důvodů neustále se zhoršujících podmínek pro otevření přípravné třídy. Nejprve zvyšující se minimální počet dětí ve třídě nutný pro povolení zřízení přípravné třídy a nyní omezení v podobě přijetí pouze dětí s odkladem školní docházky. Změna v podobě omezení přijetí dětí pouze s odkladem školní docházky je pro vedení školy velkým problémem. V době, kdy jsem výzkumné šetření prováděla, měly všechny školy po zápisu do 1. tříd i po termínu odevzdání přihlášky do přípravné třídy. Avšak ani nyní není zcela jasné, zdali bude přípravná třída otevřena. Ani na jedné základní škole v měsíci červnu nebyl dostatečný počet dětí nutný pro otevření třídy. Podle zjištění budou ředitelé žádat o výjimku a prodloužení doby pro podání žádosti o povolení otevření přípravné třídy. Ovšem pouze za podmínky, kdy budou mít alespoň 8–9 dětí. Tuto podmínku si shodně stanovili dva ředitelé základních škol. Podle slov paní učitelky bude na poslední základní škole, kde jsem vedla rozhovor, žádat pan ředitel o výjimku zcela určitě. A to i při nižším počtu dětí, protože mají zkušenost, že o prázdninách se děti hlásí více, než je možná kapacita třídy.

Minimální kapacitu třídy nemusí řešit soukromé zařízení, které nespadá do působnosti MŠMT. Zařízení Vějíř je jako jediné z případových studií, které se neobává otevření třídy v novém školním roce. Jelikož je zařízení otevřené teprve od roku 2015, dostává se do širšího povědomí veřejnosti, a zájem o tento typ instituce se spíše zvyšuje. Jedná se ovšem o zcela jiné podmínky, než je tomu v přípravné třídě na základní škole. V zařízení si sami vytvořili Školní vzdělávací program, ovšem nemají žádný kontrolní úřad. Jediní, kdo dohlíží nad směřováním instituce, jsou zakladatelé, manželé, kteří se věnují charitativním projektům zaměřeným na sociálně či zdravotně znevýhodněné osoby.

Zajímavým zjištěním, které vyplynulo z šetření, byla představa dotazovaných o ideální přípravné třídě, respektive o tom, jakým dětem by měla přípravná třída sloužit. Ředitelé i pedagogové se shodli na tom, že přípravná třída by měla sloužit všem dětem. Bez rozdílu etnika,

náboženství a sociálního postavení. Pro děti pětileté i s odkladem školní docházky. Podle slov jedné paní učitelky by měla být přípravná třída: „Pro všechny děti, u kterých mají rodiče zájem, aby se vzdělávaly v přípravné třídě. Tím se docílí, že jsou děti promíchané, třída je heterogenní.“ Podle slov paní ředitelky by mohla přípravná třída vypadat takto: „Deset dětí. Prostě skupina pro deset dětí. Toto by mohl být jediný požadavek. Ideálně tedy pro dítě v posledním roce před povinnou školní docházkou, které bude v kolektivu deseti až dvanácti dětí a bude fungovat zhruba ve stylu přípravné třídy.“ Jiná paní učitelka hovořila takto: „Ideální přípravná třída pro všechny, kdo o toto zařízení projeví zájem. Nejsem zastáncem rozdělování dětí podle nějakého pravidla.“ Obdobný názor sdílí i další paní učitelka: „Takové děti, u kterých je předpoklad, že jim menší kolektiv nějakým způsobem pomůže. V takhle malém kolektivu, mohou být děti s opravdu různým handicapem či pouze s nezralostí a paní učitelka by měla být schopna s takovými dětmi pracovat.“

Ukazuje se, že všichni dotazovaní se shodli na prospěšnosti přípravných tříd na jejich škole, zejména z pohledu připravenosti dítěte na povinnou školní docházku a adaptaci dítěte na školní prostředí. Z pohledu ředitelů škol i na zajištění budoucích žáků jejich školy. Zároveň také vyplynulo, že každá škola staví na dobrém jméně přípravné třídy, které je v povědomí mezi rodiči a které si za roky fungování jejich přípravná třída vybudovala. Jako velké lákadlo pro rodiče funguje malý počet dětí a dobrá příprava dětí na povinnou školní docházku.

ZÁVĚR

Diplomová práce se věnuje vývoji přípravných tříd v období legislativních změn v několika školách Středočeského kraje.

Hlavním cílem diplomové práce je pomocí kvalitativní metody, designu vícepřípadové studie, na základě rozhovorů s – ředitelkou, ředitelem a učitelkami, studia dokumentů a přímého pozorování zmapovat vývoj přípravné třídy ve třech odlišných základních školách a jednom soukromém zařízení.

Diplomová práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část se zaměřuje na vzdělávání dětí předškolního věku. Charakterizuje dítě předškolního věku, definuje školní zralost a školní připravenost a zabývá se také odkladem povinné školní docházky. Další kapitola se věnuje legislativnímu ukotvení předškolního vzdělávání. V závěru se teoretická část věnuje přípravné třídě, jejímu historickému vývoji a současným vymezením.

Praktická část popisuje výzkumné šetření zaměřené na zachycení postoje ředitelů/ředitelk základních škol a pedagogů v přípravné třídě na vývoj přípravných tříd v období legislativních změn. Šetření je realizováno kvalitativní metodou, designem vícepřípadové studie. Jsou popsány rozhovory s řediteli a učiteli přípravných tříd a jejich názory na budoucnost přípravných tříd.

Z šetření je patrný pozitivní význam přípravných tříd ve sledovaných lokalitách. Ukázalo se, že dotazovaní se shodně domnívají, že přípravné třídy mají svůj význam ve vzdělávacím systému a že jsou velkým přínosem pro děti předškolního věku. Ze zjištění vyplývá, že všechny školy přijímají děti do přípravné třídy podle platné legislativy, přesto mají školy odlišné složení přípravné třídy. Zároveň se vedení škol shodlo na ohrožení existence přípravných tříd díky měnící se legislativě. Budoucnost přípravných tříd shodně vnímají jako nejistou. Dotazovaní se domnívají, že ideální přípravná třída by měla být otevřena pro všechny děti bez rozdílu etnika, náboženství a sociálního postavení, u kterých by měli rodiče zájem o tento typ instituce.

Výzkumné šetření potvrdilo, že přípravná třída, ať už je zřízena na základní škole či v soukromém zařízení, je velkým přínosem nejen pro děti ze sociálně znevýhodněného prostředí, ale pro všechny děti, které přípravnou třídou prošly. Z pohledu této diplomové práce

je povzbuzující, že se legislativní ukotvení přípravných tříd neustále vyvíjí a hledá nové směry kudy jít. Na druhou stranu se novelizace zákona o přípravných třídách při základní škole, kdy jsou s účinností od 1.9.2017 přípravné třídy určeny pouze pro děti s uděleným odkladem školní docházky, ukazuje být překážkou pro jejich existenci. Dosáhnout minimálního počtu 10 dětí s odkladem školní docházky je pro školy značně obtížné, i když má přípravná třída dobré jméno. Vzhledem k rozmanitosti zkoumaných studií se domnívám, že situace bude na většině území České republiky obdobná. Proto by mi připadalo vhodnější povolit zřízení přípravné třídy už při minimálním počtu 7 dětí s odkladem školní docházky.

Věřím však, že i tento krok změny legislativy účinný od 1.9.2017 nám dá dříve či později zpětnou odpověď. Možná zjistíme, že to nebude ideální směr cesty přípravné třídy. Třeba i tato zkušenost nám pomůže do budoucna k možné změně zákona a přípravné třídy se otevřou všem dětem, které to budou potřebovat i při nižším minimálním počtu dětí ve třídě. Z výzkumu také vyplývá, že by si ředitelé přáli, aby se legislativa neustále neměnila, protože to působí zmatek.

Přípravná třída pro všechny děti od pěti let bez rozdílu etnika, náboženství a sociálního postavení. A volba předškolního vzdělávání pouze v kompetenci rodičů, bez lékařského doporučení i bez potvrzení pedagogicko – psychologických zařízení. Takto by mohla vypadat ideální změna legislativy do budoucna.

Přípravné třídy měly a mají podle mého názoru v českém školství svoji úlohu, připadají mi důležité a nezastupitelné proto, že dávají možnost rozvoje dětem, které by v běžné třídě potřebný prostor neměly, nebo by nebyl dostatečný. Přípravná třída poskytuje dětem se ztíženou životní startovní čarou kompenzaci, pomáhá jim dozrát v období, kdy je každý měsíc patrný. Sama mám osobní zkušenost, v přípravné třídě pracuji, proto vidím, jak jednotlivé děti, které to potřebují, mají možnost pracovat svým tempem a zažívat radost z dílčích úspěchů, což naplňuje jejich potřebu otevřené budoucnosti a také potřebu uznání.

SEZNAM POUŽITÝCH INFORMAČNÍCH ZDROJŮ

BARTOŇOVÁ, Miroslava, BYTEŠNÍKOVÁ, Ilona a VÍTKOVÁ, Marie et al. 2012. *Děti se speciálními potřebami v mateřské škole.* Brno : Paido, 2012. ISBN 978-80-7315-237-6.

BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a ŠMARDOVÁ, Vlasta. 2015. *Školní zralost, Co by mělo umět dítě před vstupem do školy.* Brno : Edika, 2015. ISBN 978-80-266-0793-9.

BOUŠOVÁ, Milena. 2012. Školní vzdělávací program pro předškolní vzdělávání v přípravné třídě při ZŠ Kladno, Krok za krokem k vědomostem. http://www.zskladno-skolska.cz/upload/files/pdf-dokumenty/svp_prip_ravna_trida.pdf. [Online] 17. 9 2012. [Citace: 10. 4 2017.]

ČÁP, Jan a MAREŠ, Jiří. 2001. *Psychologie pro učitele.* Praha : Portál, 2001. ISBN 80-7178-463-X.

2016. Český statistický úřad. <https://www.czso.cz/csu/czso/ceska-republika-od-roku-1989-v-cislech-vy42dggohg#12>. [Online] 17. 5 2016.

DOSKOČILOVÁ, Daniela. 2010. Školní vzdělávací program, Tvoříme společně školu - přípravná třída. <http://www.zsklobuky.cz/>. [Online] 1. 9 2010. [Citace: 4. 4 2017.]

—. **2015.** Výroční zpráva. <http://www.zsklobuky.cz/>. [Online] 30. 9 2015. [Citace: 4. 4 2017.]

DOŠEK, Petr. 2009. Školní vzdělávací program pro přípravnou třídu "Objevná cesta dětí". <http://zsvelvary.cz/informace-ze-skoly/skolni-vzdelavaci-plan/>. [Online] 1. 9 2009. [Citace: 15. 4 2017.]

2016. EURYDICE. https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Main_Page. [Online] 18. 10 2016. [Citace: 5. 2 2017.]

GREGER, David, a další. 2015. *Spravedlivý start? Nerovné šance v předškolním vzdělávání a při přechodu na základní školu.* Praha : Univerzita Karlova v Praze — Pedagogická fakulta, 2015. ISBN 978-80-7290-861-5.

2014. Inspekční zpráva základní školy Kladno, Školská 322. <http://www.csicr.cz/>. [Online] 22. 10 2014. [Citace: 15. 4 2017.]

JŮVA, Vladimír. 1997. *Stručné dějiny pedagogiky.* Brno : PAIDO, 1997. ISBN 80-85931-43-5.

KOTÁSEK, Jiří, Redakční skupina. 2001. *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice - Bílá kniha.* Praha : Ústav pro informace ve vzdělávání – nakladatelství Tauris, 2001. ISBN 80-211-0372-8.

KROPÁČKOVÁ, Jana. 2008. *Budeme mít prvňáčka: pro rodiče dětí od 5 let.* Praha : Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-359-8.

2015. Kudy vede cesta. <http://www.kudyvedecesta.cz/node/2>. [Online] 30. červen 2015. [Citace: 30. duben 2017.]

LECHTA, Viktor. 2016. *Inkluzivní pedagogika.* Praha : Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1123-5.

MATĚJČEK, Zdeněk a LANGMEIER, Jiří. 2011. *Psychická deprivace dětí.* Praha : Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1983-5.

MATĚJČEK, Zdeněk. 2000. *Co, kdy a jak ve výchově dětí.* Praha : Portál, 2000. ISBN 80-7178-494-X.

2017. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/zapisy-do-1-rocniku-zakladnich-skol>. [Online] 2017. [Citace: 1. 6 2017.]

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky. 2016. *Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávání v České republice v roce 2015.* Praha : autor neznámý, 2016. ISBN 978-80-87601-37-2.

NĚMEC, Jiří. 2005. *Včela má pilu aneb přípravné třídy pro děti ze sociálně znevýhodněného prostředí.* Brno : Masarykova univerzita, 2005. ISBN 80-210-3727-X.

PRŮCHA, Jan a KOŤÁTKOVÁ, Soňa. 2013. *Předškolní pedagogika: Učebnice pro střední a vyšší odborné školy.* Praha : Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0495-4.

SVOBODOVÁ, Eva. 2010. *Vzdělávání v mateřské škole: Školní a třídní vzdělávací program.* Praha : Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-774-9.

2016. Školský zákon. http://www.msmt.cz/uploads/skolsky_zakon.pdf. [Online] 24. září 2016. [Citace: 9. listopad 2016.]

2016. Školský zákon ve znění účinném od 1. 1. 2017 do 31. 8. 2017. <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/skolsky-zakon>. [Online] 13. prosinec 2016. [Citace: 22. duben 2017.]

ŠVAŘÍČEK, Roman a ŠEĎOVÁ, Klára. 2007. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách.* Praha : Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

VÁGNEROVÁ, Marie. 2012. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání.* Praha : Univerzita Karlova v Praze, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1.

2015. Vějíř Kladno. <http://vejirkladno.cz/>. [Online] 2015. [Citace: 9. 5 2016.]

1997. Vláda České republiky. <https://www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=1428>. [Online] 1997. [Citace: 1. květen 2017.]

2000. Vláda České republiky. <https://www.vlada.cz/cz/ppov/zalezitosti-romske-komunity/informace-o-plneni-2000-5736/>. [Online] 30. listopad 2000. [Citace: 30. duben 2017.]

2015. Vláda České republiky. <https://www.vlada.cz/assets/ppov/zalezitosti-romske-komunity/dokumenty/Zprava-o-stavu-romske-mensiny-za-rok-2015.doc>. [Online] 2015. [Citace: 1. Květen 2017.]

2017. Zákony pro lidi. <https://zakonyprolidi.cz/cs/2004-561#cast1>. [Online] 5. duben 2017. [Citace: 22. duben 2017.]

ZELINKOVÁ, Olga. 2007. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program.* Praha : Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-326-0.

6 Seznam příloh

Příloha 1 – Polostrukturovaný rozhovor

Otázky pro rozhovory s vedením školy a pedagogickými pracovníky

1. Jaký je profil vaší školy (Základní škola úplná, Základní škola zajišťující vzdělání pro 1. stupeň, Základní škola s Mateřskou školou, ...)
2. Jaká je kapacita vaší školy.
3. Od kdy u vás funguje přípravná třída.
4. Podaří se vám každý rok otevření přípravné třídy.
5. Kolik žáků přípravnou třídu navštěvuje, pokud je to možné za posledních 5 let.
6. Jaké děti jsou zapsány do přípravné třídy (OŠD, děti cizinců, děti romského etnika, děti cizinců, děti s handicapem...).
7. Kolik dětí má OŠD (odklad školní docházky).
8. S jakým opravdovým cílem jste přípravnou třídu zřizovali (pro děti ze sociálně znevýhodněného prostředí, pro děti s odkladem, pro zajištění dětí do prvních ročníků, jako jiné možné řešení udržitelnosti pedagogů na ZŠ, pomoc při přechodu dětí z MŠ do ZŠ, uvolnění míst v MŠ, rozšířit nabídku ZŠ, ...).
9. Jaké vzdělání má třídní učitelka.
10. Využíváte asistentku, speciálního pedagoga v přípravné třídě.
11. Jaké vidíte výhody X nevýhody přípravné třídy.
12. Co říkáte na měnící se legislativu.
13. Jak se u vás projevují legislativní změny na chod přípravné třídy.
14. Máte svou představu o ideální přípravné třídě – Pro koho, pro kolik dětí atd.
15. Jakým dětem chcete pomáhat otevřením přípravné třídy (sociálně znevýhodněné,

školsky nezralé, mladé děti – narozené v letních měsících, dětem cizinců, či etnikum...)

16. Jak vnímáte vyvíjení se přípravných tříd.
17. Myslíte si, že má přípravná třída v systému své platné místo.
18. Bude podle vás funkční i nadále po změně legislativy.
19. Jakým dětem by měla být podle vás přípravná třída určena.

Evidenční list žadatelů o nahlédnutí do listinné podoby práce

Jsem si vědom/a, že závěrečná práce je autorským dílem a že informace získané nahlédnutím do zveřejněné závěrečné práce nemohou být použity k výdělečným účelům, ani nemohou být vydávány za studijní, vědeckou nebo jinou tvůrčí činnost jiné osoby než autora. Byl/a jsem seznámen/a se skutečností, že si mohu pořizovat výpisy, opisy nebo rozmnoženiny závěrečné práce, jsem však povinen/povinna s nimi nakládat jako s autorským dílem a zachovávat pravidla uvedená v předchozím odstavci tohoto prohlášení.

Poř. č.	Datum	Jméno a příjmení	Adresa trvalého bydliště	Podpis
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				